

SKÁ K

a Živo

SVETONÁHLADY

VO SVETLE EKZERCÍÍ.

JOZEF JUREK, S. J.

J. A. S.

STANISLAVOV, RUŽOMBEROK

STANISLAVOVSKÁ KNIŽNICA č. 3.

- Viera a Život. -

1. s.

SVETONÁHLADY VO SVETLE EKZERCÍCIÍ.

P. JOZEF JUREK, jezuita.

I. DIEL.

S cieľom a bez cieľu.

J. A. S.

**STANISLAVOV
Ružomberok.**

Imprimi potest.

Ružomberok, 8. nov. 1927.

METOD RIHÁK S. J.,
provinciál.

Nr. 2288.|1927. povol. ord. spiš.

Nihil obstat.

Ružomberok, 9./I. 1928.

STEPHANUS JANOVČIK m. p.,
censor.

S V E T O N Á H Ľ A D Y.

TRI TRIEDY.

Trojaké svetonáhľady sú:

- Prvý náhľad, v ktorom je *človek „Bohom“*.
- Druhý náhľad, v ktorom je *človek ničotou*.
- Tretí náhľad, v ktorom je *človek synom Boha*, ku ktorému volá „Otče náš...“

* * *

Podľa spomenutých náhľadov sa ľudstvo na tri triedy delí:

- Prvá trieda je *egocentrická*. — *Ja som všetko*.
- Druhá trieda je *nihilistická*. — *Ja som nič*.
- Tretia trieda je *teocentrická*. — *Ja som Božie dieťa*.

* * *

NADČLOVEK — BOHOVIA.

„*Budete jako bohovia!*“ — Táto myšlienka zachytila hneď prvého človeka. A od tých čias ustavične znepokojuje človeka tajná túžba pýchy, aby urobil zo seba boha.

Toto vidíme v dejepise ľudstva na príklad u rímskych cisárov.

Cisár Cajus Caligula dal sochám Jupiterovým (najvyššieho to Božstva) hlavy skácať a svoju hlavu vykresiť na miesto nich na každú sochu. Dal sebe na česť vystaviť veľiký kostol.

Podobný pud samozbožňovania (sebazbožňovania) zachytil i naše nové časy Nietzscheovské a nábožensko-komunistické.

* * *

Nietzsche vynašiel nový spôsob samozbožňovania a vytvoril postavu „nadčloveka“ neodvislého od „starého Boha“.

Človek nemá cieľu — mieni on. Osobu — vraj treba vypestovať nadľudským spôsobom od každého zákona neodvisle.

A tak každý človek môže sa stať „nadčlovekom“ novým bohom.

Je to, ako keď sa vrchy rodia... ten je najimpozantnejší, čo najvyššie sa vysopil nad iné.

Nietzscheov nadčlovek Zarathustra sa stretol s ostatným pápežom na konci časov. Dlhý, čierny, bledý a chudý človek je on.

Pápež sa — vraj zdôveril Zarathustrovi a vyznal, že šťastie nenašiel vo svojom Bohu.

Zarathustra mu riekol:

Preč s takým Bohom... Radšej nijakého Boha... Radšej na svojej sile treba založiť svoje šťastie... radšej byť bláznom... *radšej sám byť Bohom.*“

— — — — —
Starého Boha treba odstrániť...

— — — — —
„Tento starý Boh nežije viac, on je celkom mŕtvy...“

Dohovoril Zarathustra.

Nietzsche takto podáva budúcu udalosť, ktorá sa nikdy nestane.

Ale nenapísal udalosť, ktorá sa práve s ním stala na stanici Baselskej. (Počul som ju z úst chýrečného učenca Foerster na jeho innsbruckej konferencii.)

Nietzsche sa besedoval na Baselskej stanici s akousi dámou.

Táto sa ho naraz doprosta spýtala. No, pane, a ako je s Pánom Bohom? *Nietzsche* zarazený, ne našiel odpovedi a len toľko povedal:

Madame, nespomínajte mi to, na tom som stroskotal . . .

Toľko vieme, že *Nietzsche* na konci života svojho trpel mnoho duševného nepokoja až do zbláznenia. Mimovoľne sa núka známe slovo sv. Písma:

„Non est pax impiis.“ „Nemá bezbožník pokoja.“ (Žalm 57, 21.)

* * *

SÚD NAD BOHOM . . .

Najnovšie v Rusku nastali apoštolovia samozbožňovania, ale aj ich podielom je nechuť a nepokoj, ktorý nemôže byť ovocím nepravdy.

Na pápežskom, rusko-missijnom dome ostentatívne vyzývavo hlásal nepravníkmi vylepený veľký plakát novú „pravdu“:

„*Niet Boha . . .*“

Ba rovno započali žalobu, súd nad starým Bohom. Vydali vyhlášku tohoto obsahu: „*Došiel čas, aby sme korunu s neba sniesli a aby sme s nebom zúčtovali.*“ V Moskve za predsedníctva *Trotzkiho a Lunačarskiho* asi 5000 údov akéhosi červeného spolku *súdilo nad Bohom*. Boly vypočuté žaloby. A bol vyrieknutý súd nad Bohom. (Gustav Lehmacher S. J. Die kathol. Miss. 1923—24, 3. H.)

Či je to nie revolúcia oproti Bohu, ktorú už božský básnik Dávid prorockým duchom opisuje v žalme 2 „*Quare fremuerunt gentes?*“ „Prečo zúrily národy?“ a sišly sa dovedna oproti Pánu Bohu?!

* * *

Akýsi vodca neznabohov bol nie tak dávno napísal: „*Zomreli bohovia (i náš P. Boh vraj) nech žije nadčlovek!*“

A hľa! Každý „*nadčlovek*“ zomrel a žije P. Boh.

* * *

MŔTVY BOH.

Neznaboh „*nadčlovek*“ vlastne zomiera ešte vtedy, keď vylučuje zo srdca pôvodcu svojeho života, o ktorom je písané „a v ňom bol život“. (Ján, 1.)

* * *

V mŕtvom srdci i čnosti sú mŕtve. Charakter neznabohov, je mŕtvolou rozkladu. Veľký kráľ a

znalec ľudského srdca, *Dávid opisuje ich charakter v žalme 13. a 52.*

Vôbec neni medzi nimi „kto by dobre činil, neni ani jedného“ (ž. 13—3).

Hrob otvorený je hrdlo ich, jazykmi svojimi falošne zachádzajú, jed divokých hadov za pyskami ich (ž. 13—3.).

„Ktorých ústa sú plné zlorečenia a trpkosti“ (ž. 13—3.)... *Hrešia na Boha a tým mimovoľne dokazujú, že je Boh. Ktože sa hnevá a hreší na toho, čo nejestvuje?*

Najostrejšími farbami líči sv. Pavel neznabohov. V liste Rímanom písanom takto vraví:

„A jako zavrhlí podržať si poznania Boha, vydal ich Boh svrhlému smýšľaniu, aby robili to, čo sa nesluší, preplnení všelikou nepravosťou, zlosťou, smilstvom, lakomstvom, nešľachetnosťou; plní závesti, vraždy, rozbroja, klamstva, potmeňúdstva, klebetníci, utrhači, Boha nenávidiaci (teda predsa ho poznajú!), spupní, pyšní, chvastaví vynálezníci zlých vecí, rodičom neposlušní, nerozvažití, vierolomní, neláskaví, nesmieriteľní, nemilosrdní. (Rim. 28—31.)

* * *

To je podobizeň ich. Sú, jako *strom na jedovaté hady-konáre rozvetvený. A ovocie?*

* * *

NEPOKOJ.

Nikde tolko nesváru, nepokoja a rozvratu, ako u nich.

„*Cesty pokoja neznajú*“ (žalm 13—3). *Nikde* tolko nešťastia, jako u nich.

„*Sužovanie a nešťastie na cestách ich*“ (ikid.).

Nikde tolko vojny a krvi vylievania, ako v krajine neznabohov.

„*Nohy ich rýchle k vylievaniu krvi*“ (ibid.).

* * *

ČNOSŤ BEZ BOHA . . .

A predsa sa vystatujú, že ich svedomie je Bohom.

Gazda mne známy takto vravel. Akýsi „husitský“ neverec sa vystatoval, že jemu je svedomie Bohom a nieto iného Boha.

„No a či vám zakáže to svedomie kradnúť, zle robiť“, pýta sa ho gazda.

„Áno, áno“ . . . vraví husitom sa menujúci neverec. Na druhý deň ho zastihol pri krádeži a gazda sa ho pýtal: No či vám ten váš Boh dovolil kradnúť? . . .

Bez Boha všetka čnosť marná. Ale husitský neverec neodstúpil od viery svojej, že Bohom je mu svoje svedomie.

* * *

V MENE VEDY NEZNABOŽSTVO.

Keďže človek nemôže sa zbožňovať v mene viery alebo čnosti alebo vyššej bytnosti, pokúsil to robiť v mene vedy!... Taký neznabožský učenec, p. Wallaschek, tvrdí, že náboženstvo je len tam, kde ešte vedy nepokročily.

Dosiaľ však *neznabohom nepodarilo sa sostiaviť taký soznam učencov, jaký majú veriaci v Boha*. Menovite v znamenitej knihe Pátra jezuitu *Kneller-a* „Kresťanstvo a priekopníci novovekej prírodovedy.“

Tu vidíme slávne ovenčených vedátorov, jako je *Ampère a Volta*, učenci elektriny, *Pasteur*, spasiteľ besnotou stihnutých, *Röntgen*, osvecovateľ oku dosiaľ neprístupných vecí, *Nuszbaum*, veľký chyrurg atď. Nieto im ľahko ani konca kraja...

A títo velikí učenci novovekej vedy neboli sebe bohmi, ale klaňali sa *zbožne* velikému Pánu Bohu neba a sveta.

Nie je On výplod fantázie, jako by chceli málo učení niektorí neznabohovia, lež opravdové presvedčenie ženiálnych, najmúdrejších ľudí.

* * *

„*Dixit insipiens in corde suo: Non est Deus*“, povedal nemúdry vo svojom srdci (plnom náruživosti) nieto Boha. Tak sa začína žalm 13. A takto končíme reflexiu o prvej triede ľudí, ktorí sami chcú byť sebe bohmi — však neznabohmi.

* * *

USTAVIČNÝ PÁD.

Padla hviezda ranená do priepasti tmavej svetovej nesmiernosti.

*

Samozbožňovanie jednotlivca alebo celého spoločenstva končilo sa vždy pádom a cynickým posmeškom ľudí, ktorí „bôžika“ oslavovali.

✱

Vôľa a túžba po šťastí je nekonečná a naplniť ju človek sám nemôže, lebo je vo všetkom konečný a ohraničený. Človek preto nenachodí sám v sebe pokoja ani vtedy, keď sa za „boha“ má a považuje.

Lucifer, v istom smysle Adam a cisári rímski na vrchole svojho samozbožňovania stroskotali. Ale ich príklad nemohol odstrašiť pýchu tisíc podobných ľudí v novej dobe osvietenia rozumu, kultúry a najvyššej osvety. Roku 1793. revolučné francúzske spoločenstvo úradne zistilo, že prázdny je prestol Boha, ktorého niet. No predsa chceli mať Boha a vyhlásili ľudský rozum za božstvo akousi ženskou na neotrolánskom hlavnom oltári predstavené. Aj to sa pominulo! Francúzske božstvo rozumu vyšlo na potupenú mizinu. Také božstvo ani Nietzsche, ani moskovská detronizácia živého Boha, ani moskovský časopis „Bezbožník“, v 70.000 exemplároch vychodiaci, nemohol na nohách udržať. Padlo. A len preto sa kriesi pomocou čiernych duší, aby znovu padlo... Najväčšia pokuta samozbožňujúcej pýchy je ustavič-

ný pád. Ako keby človeka z okraju strmej skaly hádzali do priepasti. Rozdrvil sa, zabil sa. Zdá sa, tajná moc ho vždy znovu vzkriesieva, aby bol znovu do priepasti hodený. No, ešte ani vtedy nenahliadne zanovitá pýcha, že samozbožňovanie je chorobným svetonáhľadom.

SEBECKOSŤ NEZNABOŽSTVA.

V ríši, kde je človek „bohom“, nieto lásky k Bohu ani ku bližnému; duša je náruživosťami zapletená do siete svojich špinavých hriechov. Ako *muchossavý pavúk* vychodí z nej *egoizmus*... na korisť.

Egocentrický človek *len jednu pieseň spieva*, monotónne, špatne, „dada“-ovským umením, až do nekonečna: Ja, ja, ja, ja... ja... jaja, ja... fanaticky crescendo! Všade: ja.

Egocentrický človek má *svoju gramatiku*, v ktorej je len jedon pád a jedna osoba: Ja...

Egocentrický človek nemá *desatoro* Božích prikázaní... len *jedno* a to zneje: Ja som „Pán Boh“ svoj...

Egocentrický človek sa modlí *svoj otčenáš*: Posväť sa meno moje, buď vôľa moja, ako v nebi tak i na zemi...

Niet Boha, iba ja som...

MARNÉ ÚSILIE.

Nuž ale *viac namáhania* stojí slepo napínať modzgy, aby som uveril, že *niet Boha*, ako prostosrdečne veriť, že *je Boh*.

*

Viac starostí stojí uveriť, že ja som „*bohom*“, ako sa klaňať Tomu, čo je Boh.

*

Viac slúži človek iným, keď je sám „*bohom*“, ako keď vstúpi do služby Toho, čo je Boh.

*

Viac je otrokom ten, čo sebe vzdáva bohoslužbu v mizeriách, v špine a v nestydatostiach pod plášťom čiernej noci, ako ten, čo Bohu slúži v pokojnej obeti a ctnosti za dňa jasnej viery.

*

Nadčlovek: *Ja som boh, nebudem mať iných bohov nadarmo . . .*

Človek: *Pamätuj, človeče, že prach si a na prach sa obrátiš.*

NIRUPA.

ROZLADENÝ CYMBAL.

Pýcha urazená radšej volí smrť, ako by sa mala ukoriť. Keď nemožno neodvislým pánom byť, *načo vôbec žiť* v otroctve žalostí, vždy ďalej

a ďalej od prežitých radostí a vždy ďalej a ďalej od nádejných slastí.

Myšlienky tiahnu srdcom, ako čierny príval: Som *stroskotaná existencia*. Premrhal som hmotný a duševný majetok. Predal som svoju spoločenskú hodnotu za nízku cenu. Vyšla sila zo mňa a ostala iba trasúca sa slabosť. Zrak môj z horúceho oka tonie ďaleko na neviditeľnom predmete, ako by hľadal starodávne šťastie.

Keď ríša pýchy tragickým prevratom stroskotá, človek je v nej *ako kus ľadu*. Mizne na úslní jasnej pravdy, ktorú nemôže snievať. Čo je iným tvorom silou a jarom, to mu je večnou záhubou. Hľadá sily a posily, ale nie tam, kde ona je.

Cíti duša v pýche pokorená, že je sebe len ako *túžba nekonečnej slabosti po nekonečnej sile*. Hľadá-maká vo svojej slepote kontakt, ktorým by mohla sa vprúdiť sila na obživenie jej života.

Tu je ztratená sila, ztratená existencia, nechť pracovať, nezamestnanosť, rozladenosť duše, priviazanej k čuvom a telu podobajúcemu sa *rozladenému cymbalu s potrhanými strunami*.

*

Ostatný majetok, ostatný groš duševného a hmotného žobráka *vynaloží sa na opium a morfium*, aby jedom osladil fata morgánu falošných nádejí. Iní sa nesúmernými perami spotvoreným výrazom tvári usmieva na krátku chvíľu. Hľa! prešiel čas sna a tým strašnejšia je bôľna prítomnosť a desná budúcnosť...

Dávka ide za dávkou... a morfium sa mína... i sila človeka... Ani Zákon, ani strážnik, ani priateľ, ani rodič neukojí *netrpezlivosť rozruvaných čuvov* a fantáziu otvárajúcu priepasť smrtnej záhuby, v ktorej sa splní túžba: byť ničotou... Či?

*

NECHUŤ ŽIVOTA.

Pri parku na pokraji mesta leží človek s rozrazenou lebkou v krvi svojej a pri ňom revolver. Strážnik už neskoro došiel... Na stlačenej pažiti leží bledá, nová, zničená existencia.

*

Vo špitáli na železnej postieľke sa svíja človek s bôľne smrštenou tvárou, ale dnes bude lepšie, lebo v mene Euthanásie dostal na večnú cestu 20 kvapiek — rozkošného, omamujúceho jedu.

Radšej nežiť, ako zle žiť — je heslo modernej *euthanásie**, ktorá nevie si preklenúť mostom pravdy priepasť utrpenia, ktoré človeka ťahá do ničoty...

Nechodia už mnohí na vrch Sion do zaslúbenej zeme kráľovstva Kristovho, osviežiť sa u prameňa milostí a pokochať sa vo výhlade nebeských nádejí, lebo ich zachvátila túžba po Nirváne**...

* Moderná akcia, niektorých nesvedomitých lekárov, ktorí bez bolesti, jedom alebo inakšie, odpravujú chorých na druhý svet, vraj v mene humanity.

** Túžba stať sa ničotou.

Zanechám nebo, zanechám slasti nebeské, zanechám večný život, večnú jar, večné veselie *a chcem byť radšej ničotou, za ktorou nieto priepasti jazerného pekla, večným ohňom plápolajúceho. Nad ním sa vznáša dusivý dym ťažkých hriechov...*

Rozlúčim sa i so samým Bohom, nekonečným Dobrom, o ktorom som spieval piesne nevinnými ústami detinstva pred oltárom. To je mam a klam pre mňa pri svetle rozkošnej chvíle dneskajška, včulajšieho momentu v mene Nirvány... Takto sa roja myšlienky v bledej hlave na pohovku upretej za zamknutými dverami, na ktorých je napísané: Dr. N. N., profesor... Pýcha zatemnila vedu a *taká* veda je oblak čierny, neprepustí lúče Viery.

NIRVÁNA, NIRUPA A BUDDHA.

Túžba po Nirváne zaviedla mnohých, čo nechodia už na vrch svätý „Sion“. Zaviedla ich *ku brehom kalných Gangesu*, aby počúvali v hlasoch vln osvietenie *Sarvarthasiddu*, muža to menom „osvietenec“ (Buddha).

Či je to jasný Ideál a či nad marasom tonúca „svetlonos“, čo svieti zo života Buddhovo? Odpoveď na to je ovocie hnilavé buddhistickej kultúry.

Podmorná vlna tajných náruživostí prúdi sa z učenia takého muža, ktorý zo slastí a radostí

hmoty, nádhernej slávy a opojnej telesnosti zaviedol bytnosť svoju do hrobu ničoty, z ktorého nieto vzkriesenia.

„*Beda mladosti, ktorá je korisťou staroby*“, zvolal bôľne *Buddha*, lebo nemal „*Verím v Boha*“, ktoré otvára *a starobe svieži „život večný. Amen.“*

Buddha videl *nekonečný oceán bolesti*, ale nepoznal more *nekonečnej Lásky*.

Buddha chcel vysušiť *more nekonečných slz* a nepoznal Toho, ktorý *sotre každú slzu*. (Apoc. 7, 17.)

Podme do mesta Benares, kde nový prorok káže a ľudia tratia všetku nádej. Počúvajú ho, ale odchodia ohlušení. Vidia ho, ale odchodia slepí. A myšlienky sa roja v nich, ako v bezsennej noci ťažkej choroby.

„*Všetka žalosť vyviiera zo žiadostivej túžby*. A túžba sa rodí z citov. A city sú náš svet a preto je svet klam a mam. Tohoto klamlivého sveta sa treba zriecť, nasledovne sa načim zbaviť citov. Konečne vytrhnúť treba túžbu. Človek nech si ničoho nežiada... A pri tejto myšlienke čueme vlnobitie nekonečného mora; to sú ľudské túžby... túžby po šťastí bez konca-kraja...

A zas objavila sa suchá postava Buddhu s ostrihanou hlavou, v dlhom plavom obleku a cíce ma sugerovať...:

Znič v sebe všetko, čo je! Vyhas každú myšlienku na sebe. *Vykántri každú žiadosť, bo len tak najdeš pokoja.* —

Ó, jak krásne, o veľa krásnejšie to, čo povedal rímsky misionár: Pokoj ľuďom dobrej vôle, čo hľadajú nekonečné Dobro, Boha na výsosti v nebeskom Jeruzaleme u rieky rozkoší a nie pri kalných vodách Gangesu.

Zomrieť, zničiť všetko, čo je vo mne živé, odhodiť vôľu a žiadosť, city, netúžiť po živote a radosť... A za to čaká odmena: hrob ničoty = „Nirupa“. Ó, kedyže vymre vo mne túžba nekonečná po šťastí?! *Je ona ako more, čo chcem časom vyčerpať a veľriekou sa pri tom valia túžby šťastia a srdca do neho...* Buddhov deň končí sa nocou! Prečo nie tak, ako Kristov deň bez večera na živote večnom?!

„*Musíš sa znova narodiť*“ — povedal mi prorok Benaresský — keď nevymre vo mne túžba po živote a radosť... A znovunarodenie bude ešte horšie, nežli bolo prvé. Na biedu som sa narodil... A znovu sa zrodím na biedu.

Strašné sú dumky duše, ktorá by chcela umrieť v Nirváne.

*

SKRAVOTELESNENIE.

Ktosi na brehu Gangesu žiali: Nemohol som vykántriť zo seba túžby a pudy. Oral som na polane svojho deda jednou kravou... Slnko pálilo a krava nechcela pluh ťahať... Rozpálil sa vo mne hnev a železom som tresknul kravu po hlave tak, že padla bez života... Vyznal som hriech... Podrobil som sa pokute nášho kňaza... Stal som sa

na 15 rokov kravou... Starci deťom z ďaleka prstom ukazovali na chvost a na roh kravy, čo mi visely z povrazu okolo hrdla uviazaného... Chodil som po žobraní 15 rokov a nemý, iba čo som vydával žiaľné a úprosné hlasy, ako ručanie kravy... Každý ľutoval polonahého kajúcnika a na výstrahu svoju si každý obnovil v sebe túžbu po „Nirváne“, aby ozaj nezastihlo ho nešťastie hriechu... (Vid' zo skutočnej udalosti Kath. Missionen 1924, 1925. 4 Heft.)

Po 15. rokoch som zas oral a zas nastala vo mne náruživosť hnevu oproti krave a prichodí, hľa, ku mne smrť a ja včuľ nevojdem do svätyne Ničoty (Nirvány), lež sa znovu narodím, ako krava. — A ťahať budem ťažké jarmo života o hlade a smäde na skalnato-hrudnatom poli môjho pána... (Až do blúznenia vedie, hľa, náuka Buddhova!)

TÚŽBA BEZ UKOJENIA.

Túžba, túžba, túžba... Ty si vrahom mojej smrti, ktorá ožíva v nový ťažký život, v ktorom niet radosti... niet odpustenia hriechov...

Prečo je nie zakázané magnétu, aby netúžil po železe, a prečo je mne zakázané túžiť po šťastí... Pred jeho dvermi prečo stojí hriech?

Či je to nie spása mŕtva? Prečo je tak nešťastné jestvovanie? Chcel by usnúť vo spánku ukojenia bez snahy a túžby...

Kto mi smyje hriechy nedovolených túžieb . . .
Prečo sa stala moja duša hnevom, pýchou, rozkošou zakázanou?! . . . Túžby rastú vo mne a s nimi počet hriechov . . .

Ako zaplatí dlžník dlžoby hriechov Nirváne, keď nemá z čoho platiť?! A úroky hriechov rastú! . .

*

Kalné vody Gangesu nesmyjú kalné marasy môjho srdca . . .

*

Či môže byť pravdou to, čo neukojí?
Či môže byť pravdou to, čo si protirečí?

*

Túžim po tom, aby som vykántril zo seba každú túžbu a tak vošiel do Nirvány, kde nemôže vojsť ten, čo má túžby ľudské . . .

S túžbou nevojdem do Nirvány, do ničoty bezbolestnosti . . .

Ó, kliatba kliatieb! Vidím, že ani po Nirváne nemôžem túžiť bez túžby . . .

Či chcem, či nechcem, pri tom všade je túha, túžba a žiadosť . . . Cítim to na dne duše.

Aj to je túžba, túžiť po netúžbe . . . za tým sa skrýva túžba po šťastí . . .

*

Buddha, Buddha . . . ohňom nevyhasíš oheň . . . tmou nevypúdiš tmu . . . túžbou nevykántriš túžbu . . . Zapretá je navždy brána Nirvány zámkou všemožnej Sily a Jestvoty . . .

Kým nás nebolo, sme nemali túžby, lebo nás nebolo a ani túžby vtedy neboly... Ale teraz sme... a napred muselo by nás nebyť, aby sme nemali túžby...

Nekonečný pud našej vôle po šťastí sa zastaviť nedá.

Magnet nemôže *ničotu* priťahovať, ani vôľu *naplniť* uspokojive tým, čo je *ničotou*...

*

„Nespokojné je srdce moje, kým nespočinie v Tebe, ó Bože!“ (Sv. Augustin.)

RUDÝ NIHILIZMUS.

JUDÁŠ.

Vo veľkej záhrade vidíme ohromný zástup, ďaleko-široko. A ktorým zem nemohla dať miesta, tí vyliezli na stromy. Zvedavo upierajú zrak na centrum celého zástupu. Tam stojí za oponou socha *toho, čo zničil Boha*. Ešte chvíľa, opona padla: „Hurrá! Sláva!“ Až sa stromolistie zachvelo od veľkého kriku. Na piedestále stojí nahá, červená postava nových Ideálov. Na podstavci sochy čítajú meno: *Judáš Iškariotský*.*

---

* Podobnú sochu postavili nedávno i v akejsi Moskovskej záhrade.

Na tribúne sa objaví rečník. Zavládne ticho, započne sa reč, ktorú náruživce ssajú do seba zástupy . . . Z reči vynikajú zápalisté slová: „Nieto Boha.“ „Dobili sme nebo.“ „Náboženstvo je ópium pre ľud.“ „Náš kráľ rozumu sídliaci v tisíc a tisíc milión modzgoch neprepustil cez hranice osvetý peniaz, na ktorom má starý Boh svoju podobizeň.“ „Boh a náboženstvo nemá valuty.“ „Veríme, že nieto Boha“. Reč sa týmito slovami zakončila.

Hurrá! Zo státisíc úst zavznelo Hurrá! Rudý svet sa rodí. A započal sa krvavý pochod nového sveta. Mladí idú napred a spievajú:

HYMNA RUDÝCH:

Hurrá! Dúpaj noha!
Hurrá! Nieto Boha!

— — — — —
Načo sú nám rabbíni?!
Načo sú nám kňazi?!
Poďme pánov buržujských
vešať na povrazy!*

— — — — —
Všetkých bohov shodíme
dole-dolu na zem.
Diabli, kde ste?! Vrieskajte!
Tu je čas, poďte sem!

---

* Srovnaj podobnú hymnu mladíkov ruských „Wissen und glauben“ 1925 p. 2.

Hurrá! Karmaňola!
 Hurrá! Dnes je bál.
 Poďte k nám, bohovia,
 poďte na karnevál.

Zúri-búri v najvyššom
 háji chasa nová:
 „Bezbožný Sväz Mládeži.“
 Nieto Boha! Hurrá!

Po uliciach Veľkého mesta sa valí živá rieka,
 ako keby v riečišti Dunaja zhusta len živé hlavy
 letely prúdom — vreskom a viskom:

Hurrá! Nieto Boha!
 Hurrá! Bi a páľ!
 Hurrá! Čo je človek?
 Sláva Ti, hnojikráľ!

Rozum môj tonul v záhade novej skutočnosti.
 Tak oduševnene a toľkí — a tak mnohí?! Moje
 mladé žily ihraly vo mne! Čosi fanaticky sugges-
 tívneho prúdi z davu nových mladých. Čosi ma
 vábilo: Aj ty si mladý, staň medzi nás a poď! My
 sme sa opovážili, na čo nikto nemal odvahy!!

*

OSUD BEZBOŽNÍKA.

V dúmke mojej som sa stretol s Pátrom Lacor-
 dairom. Jeho modré, dobrotivé oči utkvely v mo-
 jich očiach a tíško mi len toľko povedal:

„Never im! Mnoho mladých ľudí som poznal, ale ani jedného ateistu (bezbožníka) takého, čo bol čistým.“

*

A keď je Boh, či ich bude trestať? — bola moja otázka. — „Bude, bude... *Mlyny Božie pomaly melú, ale isto.*“

*

Počuj, priateľu! Sedel som vo spovednici. Naraz čujem hulákanie, vresk a tresk. Chalani rozpustilí si zastali pred kostolom. Ruky plné kameňami a práskali skalami do kríža a do Ukrižovaného. Na moju hrozbu sa utiahli, ale len s posmechovaním. Medzi nimi zvlášť jeden mladík vynikal silou a zlosťou. — Pominulo niekoľko rokov. Volali ma zaopatrovať. Ktosi vraj padol so strechy a *dolámal si obidve ruky*. Pristúpil som ku posteli chorého. A hľa! tu leží predomnou dávno známy vodca, čo bol pri ukameňovaní Ukrižovaného. (Dľa „Korresp. Ass. Pers. Sac. 1925. č. 4.) O to Ťa prosím, Priateľu! Dávaj pozor a skúmaj, čo sa stalo s tými, čo strhali a kácali sochy sväté! (Poznámka korektora: počnúc od sôch mesta Prahy, až po najtichšiu dedinku Slovenska.)

*

Lactantius celú knihu napísal o tragicko-nešťastnom konci prenasledovateľov viery a pravého Boha.

*

Dejepis vždy niečo hrozného zaznačil o páde pánov, čo diabolsky „zahryzli“ do pápeža. A Francúzi majú porekadlo na to: „Kto jie z pápeža, zomrie.“ Hľa! videli sme nedávno pád vodcovského muža, ktorý sa nádejil, že zničí nadvážnosť pápeža.

*

Iný dejepisec vo svojich nevydaných zápiskech si zaznačil, čo sa stalo s ministrami a vodcami, ktorí roztrhali svätý sväz manželstva v štáte M... Došiel i na nich Boží hnev! Jedného na pr. práve pri svojom „sviňskom skutku“ porazilo.

Nihilizmus náboženský musí byť trestaný. A vlastne svojími ukrutnosťami hneď sám seba začína trestať.

*

TABULE NEZÁKONA.

Božie mlyny melú... Božia Spravedlnosť všetko zomele... pomaly, ale isto!

Bol to sen a či azda pravda?

*

Na rudom vrchu odovzdal Lucifer Antikristovi svojich „Desatoro Nebožích prikázaní“, napísaných na dve zlaté tabule krvou Kristovi verných... Zem sa triasla, hromovite dunelo... Sopka chrlila zo seba červenú lávu, čierny dym a horúci popol, ktorý s dymom zakryl slnce a bolo tma. Iba červená láva sa rozlievala po svahu vrchu...

Antikrist držal dve nové velikánske tabule, na ktorých ohromnými písmenami čítal svet „Desatoro Nebožích prikázaní“:

- I. prikázanie: Nieto Boha, nebudeš mať Boha!
- II. prik.: Preklínaj Boha!
- III. prik.: Chráň sa bohoslužby, lebo je klam a mam!
- IV. prik.: Pamätaj, že neznáš svojho otca a matku! Štát bude ti otcom a matkou!
- V. Nezabíjaj „našich“(!)
- VI. Slúž láske slobodnej!
- VII. Čo je iného, to nech je aj tvoje!
- VIII. Vyhlasuj Pravdu starého sveta za lož!
- IX. Žena nech je spoločným majetkom!
- X. Maj podiel vo všetkom dobrom všetkých!

*

Zákon „Desatoro Nebožích prikázaní“ vykladajú učitelia z katedry a nová generácia sa pilne učí novej nauke a pri každom prikázaní sa robia pilne zápisky u p. profesora Dr. N. N.

*

Ukážky zo zápisiek:

I. prikázanie:

„Človek je mierou vecí“ povedal veľký filozof Protagoras (V. storočie pred Kristom). A Kant, Feuerbach tiež dokazujú, že človek stvoril sebe boha, ktorého nezná, ale potrebuje. *Kantovi*

je *boh neodôvodnenou bytnosťou*. No pri tom je ona človekovi „postulátumom“. My, „noví“ sme dokázali, že je boh ani *nie dokázateľná, ani potrebná bytnosť*. My sme radikálnejší, nežli páni, čo sympatizujú s husitismom.

Korrektná je logika pána filozofa N. N., keď vraví: mravnosť založená na akomsi náboženstve nestačí, lebo je *mnoho náboženství a nemôžu byť pravé, keď je pravda len jedna*. Preto započneme iný smer.

Podobnou logikou odmietame my „noví“ i pojmy o bohu, lebo najrôznejšie sú mienky o ňom, a kto vie, ktorá mienka je pravá. A on nemôže byť Pravdou, keď je toľko lží o pravde božej bytnosti.*

II. prikázanie:

Toto prikázanie, jako i

III. prikázanie:

z prvého plyní — samozrejme.

IV. prikázanie:

Otec, matka a dôsledne iní predstavení nemajú práva rozkazovať, my sa im len dobrovoľne po-

---

* Toto dôsledkovanie trpí na vade logickej: Qui nimis probat, nihil probat. Kto priveľa dokazuje, ničoho nedokáže. Preto, že sú rozličné mienky o Bohu, o náboženstve, odhodiť všetky mienky, znamená podobne i svoju mienku odhodiť a *za nepravú vyhlásiť*. Lebo iní tiež môžu myslieť podobne o náboženstve, ktoré ja som vynašiel, hoci i bez Boha.

drobujeme. My tvrdíme vlastne len to, čo z *Husových náuk* vyplýva. Keď porovnáme jeho 16. a 30. článok, pre ktoré bol tiež napádaný od rímskej cirkvy, prídeme na to, že nemáme predstavených a sme voľní. Dľa Husových zásad máme právo odoprieť poslušnosť rodičom, profesorom, a iným predstaveným, hoc i najvyššej hlave štátu. Nie sme im povinní poslúchať. A môžeme ich odstrániť, keď by nám chceli rozkazovať, čo my nechceme. (Tu sme pretriasali akýsi prípad, kde školáci vyhнали profesora zo školy a náš profesor Dr. N. N. povedal, že je to celkom správne.) *Lebo dľa Husa nik nemôže byť právoplatne predstaveným, ktorý sa nachádza v stave hriechu.** A len ten je právoplatným predstaveným, čo je ako anjel. Avšak vieme, že i svätec 7 razy do dňa hreší. Vieme, že ani v jednom štáte sú nie takí predstavení, čo by boli bez hriechu. A preto správne jedná mládež dľa Husových zásad, keď sa pridružila revolúciou proti všetkému predstavenstvu.

Márny je všetok zákon na obranu vlasti, kým sviati nová pravda: *Nieto Boha a preto nieto ani námestníka Jeho, nieto nijakého predstaveného.*

My sme slobodní! A pýtame sa všetkých, čo by nám chceli veliť: Kto Vás poslal? Prečo sa vyvyšujete nad nás? Nieto Boha, ani predstavených bôžikov!

---

* NB! Z Husových náuk vyplýva i nerozdielnosť hriechov malých i veľkých.

V. prikázanie:

Od začiatku až do konca musí byť našim úsilím, aby sme budovu starej kultúry, až do tla, až do matky zeme rozrúcali. Heslom nech je: všetko priviesť na absurdum i život ľudský a započat znovu . . .

*

Homo homini lupus — vravievali starí. Tak je!

*

Keď sa za dovolené vyhlásilo zničiť malý život pre výhodu osobnú. Tak ničme i veľký život, keď to tak vyžaduje výhoda osobná alebo spoločenská. Starec, z ktorého si navarila jeho príbuzná mydla; Euthanasiou otrávení pacienti, nemlúvňa vyložené na pokraji mesta Peking; zničenie mladých životov, to všetko hlási novú pravdu: *Keď nás ste zničili, aj vás nech zničia, keď to bude vyžadovať výhoda osobná, spoločná a verejná . . . Tak je! Hlas zavraždených miliónov je pre nás povlom!!! My musíme spraviť krvavú potopu sveta; na rudom mori ostane iba Noe nový. To je naša konzekvencia úprimná, keď sme s Bohom a s náboženstvom poráali. Keď nemá ceny život na jednom mieste!!, tak nemá ho ani na celej čiare, nikde. Argumentum a simili!*

VI. prikázanie:

Usilujme sa najprv získať ľud pre Husitizmus a potom sa už prekoná sexuálna obroda ľudstva.

Hus zavrhol starú, rímsku auktoritu. Novú auktoritu nedokázal takzvaným Božím Posolstvom za oprávnenú. Preto sa ľud vracal ku začiatku, k Adamovi. Z Husového tábora vyšla tak sexuálna obroda v slobodnej prírode bez šiat v Adamitisme. Husitskí Adamiti sú našim ideálom. Moderný svet už začína chápať na túto pravdu, škoda, že len z čiastky. Upevňujme modernú módu dekolto-
vania, aby sme vhodný okamih argumentom a simili mohli povedať: *keď je čiastočné moderné dekoltovanie nie zlé, tak nebude zlé ani celé*. Nech triumfuje Adamitizmus.

*

Započali akciu Grála. Buďto Grála akéhosi priateľstva, buďto akého Eucharističného. Bojovníci Grála si dali láskou posvätiť zlatý pokál. *Aj to použijeme za príhodu, aby svätý nihilizmus triumfoval.*

*

Veľká smilnica sa zjavila na mnohých, mnohých vodách, neďaleko nekonečnej púšti. Sedí na divej ošípanej, ktorá má veľké a červené kelce. Je odená šarlátom, zlatom, perlami i drahým kame-
ním. *A v ruke svojej drží zlatú čiašu plnú slastí a krvi a druhou rukou rozdáva zlaté pokále.*

*

Starí priatelia, počtom veľa, vlivom veľkí, sedia v zrkadlovej sieni akejsi kaviarni v meste P...

A dostali zlatý pokál Nového Grála od Ženy šarlátom odenej na mnohých vodách. Započal Majster — pokálu, ktorý pil zo zlatej čiaše, započal piť včul z pokála Grálovského. Pokál išiel z ruky do ruky, z rety na rety . . . a prvý, čo ho od majstra dostal, takto si myslel:

— *Jestli Majster — má krv pokazenú krvou zlatej čiaše, tak som aj ja naveky s ním . . .*

A vskutku pokazil svoju krv, krv svojho šľachetného rodu . . .*

„Nový Grál“ zničí pokolenie nové. To je víťazstvo nové svätého nihilizmu.

VII. prikázanie:

Aj tu nech je nám podkladom Husitizmus. Husitizmus káže komunizovanie cirkevných majetkov. Ale prívrženci jeho *vo svojej chválnej dôslednosti* išli ďalej a mysleli si: *Prečo má byť len majetok kňazov spoločný, nech je majetok každého majiteľa spoločný.* (Zakrzewski Hist. Powsz. II. IV. 24.) My musíme sa ujať vydaného hesla: *„Naše heslo je Tábor. Tam horí rudá vatra komunizmu.“*

✱

A prečo by sme ostali len pri súkromnom majetku. Národy a štáty sú majiteľmi, jako iní majitelia. *Musí sa komunizovať majetok všetkých*

---

* Vskutku lekári vyprávajú sebe u nás podobný prípad.

štátov. A celého sveta. Ideál náš je komunizmus svetový. Darmo sa rozlievajú básnické duše na nivách národa a vlasti.

Na ťažkú otázku: Čo bude s panamami a klamstvom nesvedomitých správcov miliárdérov? sa odpovedá takto: Aj tí sa pominú. Naše heslo žiada všetko zničiť, aby sme všetko znovu započali.

VIII. prikázanie:

Pravda je lož. Lož je len to, čo sa protiví záujmu osoby a spoločnosti. Ináč z obrany je lož klerikálna pravdou.

IX. a X. prikázanie:

sú len vysvetlením VII. a VI. prikázania.

To sú úryvky z poznámok Nového Študenta, ktorý ešte nečítal v Knihe Života. Jeho Inštinkt statočnosti neodolal peru a napísal na konci svojho sošita: *Pri týchto prednáškach sa duša moja chvíľami tak cítila, jako keby obedoval polievku miešanú s tintou, kulašu zatrepanú blatom, telacinu so psou masťou a k tomu je čiernou kávou hnojovka. To som nikdy necítil v škole nazaretského Krista za oného času.*

KRISTUS-CESTA.

*Marná všetka cesta, keď je nie Kristus cestou.
Marná všetka pravda, keď je nie Kristus pravdou.
Marný všetok život, keď je nie Kristus životom.
„Ego sum via et veritas et vita.“ „Ja som cesta a
pravda a život.“ (Ján 14, 6.)*

*

Nie od kadejakých profesorov sa učte, ale od Majstra, ktorý riekol *„Discite a me quia mitis sum et humilis Corde.“* „Učte sa odo mňa.“ Ja som profesor nad profesormi. „Lebo som tichý a pokorný srdcom.“ *Musíš mať tiché srdce, bez skutkov náruživosti nespokojných a kričiacich. Musíš mať srdce pokorné, ochotné, poddať sa pravde.* Tak dôjdeš pravdy.

LIST ZO ŽIVOTA A TEOCENTRICKÝ NÁHĽAD.

Milý Priateľu!

Váš vz. list (z 14. júla 1925) som správne dostal a vrele vám ďakujem zaň.

Sľubujete úplnú úprimnosť vašej šľachetnej vôle bez každého predpojatia. Sľubujete, že vaša „*vôľa bude magnetom — snahou svojou vždy ku pólu pravdy obrátená*“, „*či už tá pravda chutí a či nechutí.*“

„Hic est verus Israelita“, zvolal som v sebe. Toto je pravý Izraelita, v ktorom nieto podvodu. Ten dôjde pravdy.

Nebudem vás nudiť argumentami vedeckých kníh písaných v takzvaných Ciceroniánskych periodách; ale zavediem vás, ak dovoľíte, do vašej vlastnej duše.

A nech Pravda hovorí vo vás na miesto mňa:

*

PRVÝ POCIT.

Vieš, keď si ležal v *kolíske* — *život tvoj sa sústredňoval okolo žalúdka*. Keď si bol nakojený na hrudi matky, nebolo ti treba čosi iného — bol

si blažený, spokojný, usmievavý, jako mesiačik na splne. Toto bol prvý životný svetonáhľad, vlastne cit lepšie rečeno, než náhľad.

*

DETSKÉ NÁHLADY.

Neskoršie začala duša tvoja cez tvoje modré oči vyhliadať do sveta. *Vedel si už rozoznať „mamu“ od iných.* Cítil si, že veru nestačí ku šťastiu len ukojený žalúdok. Hľa! hoci len pred chvíľou si sa bol nasýtil, bol si zdravý, predsa nešťastným bôľom sa ti roztiahly perny a oči naplnily sa slzami, lebo odišla „mama“ do mesta. Nebolo jej. Ty si plakal, lebo matky nebolo. *Započal si cítiť, že sám sebe nestačíš, ale potrebuješ kohosi pri sebe.* Hľa! jedlo už nestačilo pre centrum života tvojho.

*

Neskoršie bolo tomu tak, že ani koláče mamine, ani korbáče otcove nemohly ťa doma zadržať. *Ty si utiekol z domu za kamarátmi.* Ani jedlo, ani rodič už nestačil pre centrum života tvojho.

*

MLADÉ NÁHLADY.

No ešte neskoršie proboval si aj iné priateľské styky. To skončilo sa tým, že ste obidvaja *pre samé priateľkovanie poprepádali a zkusili ste, že láska bez čnosti a povinnosti je mam a klam.*

Nemusím Ti dokazovať, veď si uznal sám, že ani jedlo, ani rodič, ani žiadne priateľkovanie ešte nestačí pre centrum života tvojho.

Ozaj majstrovsky si to vyjadril v tvojej znamenitej básni:

„Žežu — žežu — žežulina —
Ty si tomu bola vina.
Veru ty, nie ja!
Cudzopašnica sa vkradla
do mojego srdca; zvädla
Veda, čnosť a ja.“

Pravdaže bola aj iná príčina a sám to opisuješ, že si dostal na spomenutú sloku odvetu:

„Kuku — kuku — kukučina —
Tvoja šašosť bola vina.
V bôľ sa zmenil smiech —
Vinní sú aj tí, čo učia,
čo nám v srdci vieru ničia,
štepia do nás hriech.“

*

GARCIA MORENA.

Škoda, že si ma vtedy za oného času neposlúchol! Predkladal som Ti príklad Garcia Morena, ktorý bol skoro na podobnej ceste ako ty. No, zavčasu sa on zbadal. Učenie mu nešlo. Nechuť rástla. *Urobil radikálny koniec veci*, ostrihal svoje báječné, krásne, kaderavé vlasy, zanechal dámske

salóny, sadol ku stolíku, študoval utúžený v tom presvedčení, že pre rodinu, domácnosť, budúcu ženu, národ a vlast treba *skalopevných, pilných, učených mužov charakterov a nie voskových ohebníčkárov*. Týmto činom sa stal Garcia M. otcom, dobrodincom, prezidentom svojej republiky Equador.

Škoda však, že si ma neposlúchol.

:

*

PREČO SI BOČIL?

Konečne si pretrhol so mnou všetky styky. Započal si sa ma strániť... Začal si vo svojich kruhoch hromžiť na „čiernych čuhášov...“ Napísal si úvahu v škole, že *silu je v tom, keď človek nepotrebuje iného, ani kňaza, ani Boha...* Profesor tvoj poslal tvoju úlohu na školskú výstavu..., ale ty si predsa nebol blažený v svojej pýche... Cítil si, že si prázdny, čosi ti chýbalo... Premenil si sa, *bol si nespokojne záдумčivý*.

*

Neraz si sa vrhol do národného hnutia, ale čo chvíľa ochabovala láska tvoja k národu, lebo ťa za prvého neuznávali. Zkúsil si, že nejde to len tak bez Boha sa oduševňovať za národ *beznáročne, obetave až do zneužívania*.

✱

LETARGIA.

Z krajného šovinizmu si upadol do úplnej národnej letargie. Nemal si už viac ideálov, svetlá ich si povyhášal. Sedel si vo tme a „schrady kosti tvoje“ jako Dávidovi (žalm 31). *Nazdal si sa, že máš vedecké pochybnosti o jestvovaní Boha, lež to bolo len otupenie mozgov, horúčka fantázie pre čuvové rozruchy.* Tma zakryla cieľ tvojho života. Myslel si na samovraždu, keď ťa predsa nahovoril tvoj priateľ, aby si prišiel ku mne.

*

NEPRÁVOSTI A ATEISMUS.

Vidíš, nebola to úplne náhoda, že ty a starý Dr. —y, lekár naraz ste boli u mňa. Vlastne ty si už dosť dlho pobudol u mňa, keď prišiel pán Dr. —y.

On sa náramne zadivil nad tvojim nihilistickým svetonáhladom. Len toľko ti povedal: „*Váš svetonáhlad je otázkou viac physiologickou.*“ Ty si započal nervózne sem a ta mihať očami a bral si sa preč. Spozoroval si, že starý lekár ti vidí až do ľadvín. Vskutku pán lekár sa zahliadol za tebou, keď si odchodil, premeral ťa očami, skúmal ťa veru až do ľadvín.

Hneď bol hotový s diagnózou tvojej choroby a riekol:

*

„*Pane môj drahý! Ráčte mu povedať z mosta — do prosta, že pácha neprávosti*“ (tu povedal

vlastne slovo latinské, označujúce mimoriadne sexuálne neporiadky). A dodal — „*to je príčina jeho neznabožstva. Znáam už takých z praxe mojej psychiatrie.*“ Ja som mlčal a modlil som sa za teba. Ostatní tiež zamĺkli, jako keď ktosi najde smutnú pravdu.

*

TELO TVOJE JE TELO NÁRODA.

Po tejto návšteve si započal otvárať okná vzduchu pravdy. Už to bolo čosi veľkého, keď *ta vytvorili* z národnej strany a povedal si prosto-srdečne: „*Zaslúžil som to.*“ Uznal si, že vo svojom sociálnom účinkovaní si bol solipsistom — „len-jasám“-istom. Nechcel si nikdy prijať mienku iných, ani starších, ani povolanejších. V spolkoch, ktoré si chcel pod svoju ruku scentrifikovať, narobil si nesváru a pletích. No a potom víno a zlé osoby, lumpačky. Ukrutne hriešne si zachádzal so svojim telom na zábavách. A tým si vlastne so-slaboval telo národa a vysmieval si sa výroku tvojho bývalého priateľa: „*Milujem svoj národ, chcem zachovať jeho silu a preto sa zdržujem každého nemravného vysilenia. Kto svoje telo neuctí, ani telo národa nebude ctiť.*“ No, teraz si to uznal, povedal si „zaslúžil som to“, keď z *hory národa* jedon červavý strom vyťali.

CESTA K BOHU.

Táto tvoja úprimnosť bude mi základom ďalšieho nášeho vedeckého postupovania.

Zavediem ťa do mesta Tokio k duši neznabožskej, ktorá prijala do seba iskierku úprimnosti. (Vidz udalosti Kath. Mission. 1920-21. 6. Heft.)
Nech ona sama vypráva:

Hľadal som Boha a našiel som Ho nie za katedrou univerzitnou, *ale v priamej prostote svojho srdca*. V mojom srdci visela opona záhadná, čierna. Pochybnosť bola veľká. Či je za tou oponou Boh a či nie? Ani to som si nevedel jasne dokázať, že je Boh; ani to som nevedel čisto odôvodniť, že ho niečo. Azda je Boh, azda niečo Boha. Moja duša visela nad priepasťou pochybnosti. Ale moja vôľa bola šľachetne naklonená poddať sa Bohu a jeho príkazom, jestli On jestvuje. *A začal som sa podmienenčne modliť, aby mi pomohol, ak (On) jestvuje*. Veď som cítil, že som kruhom, ktorý však nemá sám v sebe stredného bodu. Hľadal som tento stredný bod všade, všade, v tele, v jedle, v nápoji, v dobrých a zlých ľuďoch, v spolkoch, v národe... Ani jedno nehodilo sa za úplne stredný bod mojego kruhu. Preto som vo svojej úprimnej vôle volal na Boha, aby mi pomohol, ak jestvuje. A hľa! opona padla v mojej duši a *úprimným, jednoduchým rozumom vidím, že je Boh*. Pozna-

nie Boha je konečným — koncom, prácou aj úprimnej vôle.

*

Moja úprimná vôľa ma zaviedla k mužovi, ktorý sa volá Nazaretský. I tu som bol hotový veriť Jemu, ak je On Bohom. Bol som hotový sa poddať Jeho náuke, ak je on Synom Božím. Hmla náruživosti nezakalila moju úprimnú vôľu, poznal som Mesiáša, Krista.

*

Moji kamaráti stroskotali v srdci. Aj oni chodili k Poslovi Božiemu, ale ostali neosvietení. Neboli úprimného, poníženého srdca, o ktorom vraví Žalm: „Skrúšené a ponížené srdce neodvrhneš.“ Aj oni pýtali dôkazy jestvovania Boha, ale bez náležitej vážnosti. Tak, jako keď niekto sa chce o nejakú vec škriepiť. Tam málo stojí dôvod, kde vôľa robí podvod.

ŠVEDOMIE.

VEDOMIE A SVEDOMIE.

Moji kamaráti chodili do domu viery Božej, jako cigáni do tichej dedinskej chaty za žatvy, mysliac si, že nikoho nieto doma. Započali kradnúť a hľa! naraz sa objaví zpoza dverí pán domu a dvoru. Aj moji kamaráti započali cítiť vtedy, že je Boh, keď On vyšiel dvermi svedomia do ich duše.

*

Nevedeli si isto, či je Pán doma a či nie a predsa sa opovážili osvojiť veci, ktoré sú zakázané a to v Jeho dome. V dome svedomia kradli z vecí pravdy a z dobroty Pánovej a hľa! po krádeži sa Pán hneď ukázal vo dverách ich svedomia. — Tak hovorí duša pohanská, ale úprimná.

*

Ja povedám Ti toto: Vo svedomí svojom nájdeš stred tvojho života. Tam je centrum, ktorý je Bohom. Svedomie svedčí ti, že jestvuje teocentrický svetonáhľad.

*

Dávid Strausz, filozof mieni, že moc svedomia je výplodom dresúry, zlého návyku, ale slabá je to logika. Načo by si človečenstvo po blaženosti túžiace taký bič uplietlo na seba?! Načo by si vyblúznilo takú duševnú mátohu na svoju zkazu a nepokoj?!

Drahý Priateľu! Pozastav sa tu s tvojou šľachetnou úprimnou vôľou. — Mysli! A píš mi, či si našiel Pravdu.

Tvoj úprimný priateľ

Franco.

Podanúbska-Ves, 25. aug. 1925.

FILOZOFIA SVEDOMIA.

O tejto vážnej otázke prehovorili najvýtečnejší myslitelia sveta, ktorých počet je väčší, ako jedna legia. Prehovorili nie len tí, čo sa modlili ruženec a chodili do Rímu k sv. Otcovi, lež aj tí, ktorí sú iného svetonáhľadu, ba aj tí, ktorí sú rozvratného svetonáhľadu.

Všetci zistili akýsi psychologický fakt, ktorý je od nás úplne neodvislý, a ktorí *hlási pánstvo neodolateľné akejsi myšlienky, akéhosi psychického pudu*. Bez rozdielu svetonáhľadu, totižto vracia ľudia: „*To mi svedomie nedovolí.*“

Alebo je to *akási fixa idea*, blúznenie, alebo je to *zdravá prirodzená myšlienka*. Ak je to fixa idea — tak bude najlepšie, keď svet vyhlásime za blázninec, kde je najväčším bláznom najsvedomitejší človek.

Ku otázke filozofie svedomia sa hlásia na pr.: Kant, Virchow, Hartmann, Herbart, Zeller, E. Adickes, Nietzsche etc. Nik nemôže povedať, že sa s otázkou svedomia zaoberali len voňajúci kostolným temianom.

*

ĎALEKOHĽAD.

Filozofia svedomia znamená výskúmanie, preberanie, analyzovanie nášho svedomia a z tých výskumov potom ďalej dôsledkovanie nových

právd. Podkladom tejto vedeckej práce je dôkladné samopozorovanie. Chýrečná filozofická škola würzburgská si tým získala v našom modernom čase zásluhy, že započala dôraznejšie prízvukovať experimentálne samopozorovanie. Čo je v *makrokozme* (vo veľsvete) *d'alekohľad*, to je v *mikrokozme* (v malosvete), v človeku samopozorovanie. — Pokým si pohovoríme s pomenovanými filozofmi o svedomí, ponajprv si prezrime film príkladov obyčajných, počnúc až z dávnej minulosti, jako nám to obyčajne leksikálne knižky predkladajú. Ony chcú pomocou zkúseností iných urobiť predstavu o účinkovaní svedomia, ktoré popri tom i samopozorovaním budeme skúmať. Keďže my nemôžeme vliezť do svedomia iného človeka, aspoň akýsi návod bude to pre samopozorovanie naše, keď pozremo na obrazy, ktorými chcelo človečenstvo zobraziť účinkovanie svedomia.

FÚRIE.

Starí Rimania si predstavovali účinkovanie svedomia *obrazom fúrií*. Fúrie sú im bohyne; ony vimíkov korbáčmi hadovitými prenasledujú. Preháňajú ich z miesta na miesto. Nikde im nedajú pokoja.

*

MUDRCI A „VELIKÁŠI.“

Bias, jedon zo 7 mudrcov sveta staropohanského tvrdil, že *len ten môže byť bez bázne*, „ktorý má dobré svedomie.“

Cicero, veľký muž rímskej republiky, vraví, že *od svedomia nik nemôže byť oslobodený ani senátom, ani snemom, ani ľudovým shromaždením.*

„Tento zákon“ (svedomia totižto) — vraví *Cicero* — bude všetky národy „na úzde“ držať (*De republica* 317.).

Tiberius tak veľmi cítil nadpánstvo svojho svedomia, že žiadal radšej smrť a povedal: „*Ja cítim, že každý deň umieram.*“

V dlhom rade príkladov sa ešte spomína *Seneca*, ktorý vidí v svedomí akéhosi pozorovateľa. Poukazuje sa na príklad stonajúceho *Nera*. Zaznačujú sa výroky *Plutarcha* a *Sokrata*, ktorý si svedomie predstavoval ako akýsi veliteľský demonium. Otvára sa kniha i Starého i Nového Zákona. Adam, Kain, Eva, Balthasar, Antiochus a veľa iných. A hľa, tu vidíme aj *Jóba* na smetisku a z úst jeho idú slová: „svoju spravodlivosť nezanechám . . ., lebo moje srdce ma nehaní v mojom celom živote.“ (*Jób.* 27, 6.) — V Novom Zákone vidíme pero *sv. Pavla*, ako píše o svedomí Rímanom (2, 15.). Vidíme a mohli by sme vidieť ešte veľa obrazov u *sv. Otcov* v dejinách starých, nových, až po *Voltairea*, ktorého smrť porovnáva sa so smrťou *Arestesa* a so smrťou, ktorú by diabol musel podstúpiť, keby mohol umrieť. (*Anne-garn Weltgeschichte VII.*)

Film svedomia ide ku koncu a prináša ti obrazy z tvojho života a tieto obrazy sa neopisujú, lebo ich len ty vidíš.

SEBAPOZOROVANIE.

Pýtaj sa, čo je to, čo v tvojom vnútri rozkazuje? Jaký je to pán? Kto ťa to haní? Kto ťa to chváli? Kto a jakým právom vkladá na tvoju slobodnú vôľu putá a okovy záväzkov a povinností? Prečo ťa znepokojuje? Prečo sa ho bojíš? Či azda sám seba sa budeš báť? Jaké je to pánstvo v tvojej duši?

*

Pánstvo to sa podobá jaru na okršleku duše. Jako tráva a kvety rastú *myšlienky svedomia a nemôžeš im rozkázať, aby nerástly*, ako tráve nepovelíš, aby nerástla.

Pánstvo ono sa *podobá akémusi víťazu*, ktorému dlhý čas odporovaly nepriateľské vojská a konečne kapitulovaly. Koľko ráz si sa poddal tak svojmu svedomiu?

Pánstvo svedomia je, jako *pánstvo hromu a hrmenia*. Všetky hlasy, kriky a ryby preniká. Koľko ráz si chcel zakričať mocný hlas svedomia a nešlo to.

Toľko vieš, že *za hlasom svedomia si nie ty*. Ináč by si sa seba nebál tak. Za hlasom svedomia tušíš nadľudskú Bytnosť. Či azda iné čosi?

SVEDOMIE NEVYHASÍ VEDA.

Virchow myslí, že nátlak svedomia je výtvar a výplod organizmu tela ľudského. A na to ti odpovie svedomie: prečo takého čosi nebadáš aj u svojho psa a koňa, keď je svedomie len telesného

čosi? Azda by to bola akási fixa idea celé človečenstvo opanujúca?

Herbert prichádza iným rozlúštením otázky. On vraví, že *človek sám seba obliguje*, zaväzuje. A preto musí pripustiť, že svedomie je osobný záväzok každého človeka! Nuž ale keď sám seba obliguje, prečože sa človek sám seba bojí? A prečo *nemôže rozviazať ten záväzok v sebe, hoci by aj chcel*. Odkiaľ tá bázeň, poddanosť oproti svedomiu? Známe je akési vnútorné pánstvo v srdci človeka i *filozofovi Kantovi*. Dľa neho pánstvo nášho svedomia pochádza z autonómneho rozumu. Lenže Kant pomíňa pri tom pravdu, že *hlas svedomia je aj hlas rozkazu*: „To musíš robiť...“ *Rozum nikdy nerozkazuje, len objasňuje...* On len poznáva rozkaz akejsi mocnej bytnosti, on dáva rozkaz osobe na vedomie... Rozum nemôže byť pánstvom svedomia. Ani vôľa nie. Keby moja vôľa bola sama sebe pánom, *rozkazovala by, čokoľvek by chcela a svedomie by čušalo*. Preto musí byť pomimo našej vôle, čo má v sebe povelnú moc, pánstvo a najvyšší rozkaz...

Či je to Boh? Súd úprimným rozumom sám!

Ani neznaboh *Nietzsche* sa nemohol vymknúť tomuto dôvodu a len toľko vraví: *Keď si svoje svedomie vydresírujeme (vycvičíme), tak nás pobzká vtedy, keď nás hryzie*. Dobre, ale predsa hryzie to svedomie i dušu *Nietzscheovu*, predsa voľačo ostane z moci svedomia, čo nemôže odstrániť jakokoľvek sa usiluje. *Svedomie ho hryzie, ničí, znepokojuje, straší, robí mu nepríjemnosti*. Odkiaľ

to? Samo od seba nie? Lebo sebe nik nerobí nepríjemnosti. Teda je to od nadľudskej bytnosti.

*

Zeller mieni, že pokoj a nepokoj sú tie výlučné city, ktoré plodí svedomie. Naša vôľa je závislá od týchto citov, jak pud zvierat od citov príjemných a nepríjemných. Načo treba Boha na vysvetľovanie faktu svedomia?! Áno, áno, tak by to bolo, keby vo svedomí bol len pokoj a nepokoj, ale vo svedomí je strach, nádej bázeň pred akýmsi vyšším rozkazom, strach pred pokutou, nádej na odmenu. Tu musíme úprimne zistiť každý bez rozdielu vierovyznania a svetonáhľadu, že bázeň Božia je prameňom tej bojazlivosti vo svedomí, ktorú predstavovali starí pod menom fúrií.

Filozof Rieth tvrdí, že takto vždy hovorilo svedomie každého národa, buďto starého gréckeho a rímskeho, alebo pohanského, buďto nového civilizovaného alebo divokého.

*

Hartmann ani počuť nechce, žeby naša vôľa patrila pod auktoritu cudzej vôle. Dozaista on a mnohí iní moderní musia pripustiť aj to, že „svedomie sem, svedomie tam“, človek má právo aj na to, aby hrešil. Človek vraj je určený na svoju osobnú autonomiu a má právo hrešiť, ba v hriechu sa javí človeka moc a sila. Tak učia Nietzscheovci.

Človek má právo na hriech! Nedbám, majte si ho, ale neodškriepiteľný fakt svedomia a jeho panovania ostane istý.

Svedomie je jarmo vôle našej. Ktosi nás poháňa. My cítime, že ktosi je za nami . . . je Boh . . .

*

Či mal pravdu E. Adickes, keď povedal, že človek je „*spolu zaviazaný a zaväzujúci*“, posúď sám! Či ozaj si sa sám zaviazal na to dobro, čo si chcel, musel robiť. A či ozaj sám si sa zaviazal nerobiť to zlo, čo si robil? *Cítime sa sputnanými v tom, čo nechceme!! Svedomie ma viaže.*

Tu ide o úprimnú zkúsenosť. Vezmi do ruky ďalekohľad samopozorovania a súď!!

(Lit.: Donath: Ethica I.: de oblig., pecc. et conscientia. 1920: Stimmen der Zeit. B. 35. p. 483—86; Scherer Exempel lexikon: Gewissen; Nietzsche: Sprüche No. 98.)

NÁROD A SVEDOMIE — A TY.

Drahý Priateľu!

Vďaka! . . . Tvoj vz. list, neboj sa, naše vedecké úvahy nijak nevyšínuje z koľajníc, ba naopak dodáva im živého popudu v dobrom smere.

Tvoja ťažkosť je veľmi praktická. Vidíš, že vieš rozmýšľať!

„Ja som už podľa zákona v 16. roku zmenil svoj svetonáhľad a stal som sa prívržencom „bezvyznania“, no predsa som nikdy preto necítil aké-si výčitky svedomia.“ Toto si mi napísal. Pekne, po pravde!

DEBATTA ZO ŽIVOTA.

Ja Ti ešte viac poviem:

Cestoval som s akýmsi moravským inžinierom cez celú Božiu povážsku dolinu, až hen zpod samých Tatier. Sedeli sme si vis a vis. A jako, jako nie, sošmykol sa náš rozhovor na filozofickú otázku svedomia. On tvrdil na obdiv okolosediach, že nikdy ešte nespáchal hriechu a svedomie mu nikdy ešte nerobilo výčitky... Nazdal sa azda, že budeme všetci pozeráť na neho, jako katolíci na Nepoškvrnene počatú Pannu Mariu. Aj tí lepší ľudia sedem ráz hrešili cez deň a náš inžinier ešte ani raz... Nevedeli sme, či sa máme smiať a či azda jedovať sa. Probovali sme mu dodávať chuti k úprimnosti, aspoň čo do jeho mladého veku... A preto jeden z nás vyznal, že za chlapčerstva chodili bohatému židovi mytošínskemu do záhrady na hrušky a na jablká a veru, že zabodlo ich to v svedomí. — Ale náš inžinier nástojil len na svojom... Konečne začal bručať na jezuitov a popri tom sa mu už pukal ľad neúprimnosti... A ja som si myslel, ak tak úprimne rozdeľuje role tým podtatranským Slovákom, jako nám pravdu, tak im buď Ty Bože milosrdný!

No, však je to ešte väčší morálny prípad, jako tvoj?! Viem, že sa tomu aj ty chutne zasmieš.

TELESNOSŤ A SVEDOMIE.

Svedomie je, jako tatranská studnička pod briežkom žltohlínym. Kým je nezakalená, je

priezračná, kryštalovitá, vidno v nej až na dno. Niekoľko červiačkov prišlo jej na dno, trochu sa pobaviť. Niekoľko chrobáčkov sa sišlo v nej na denný rozhovor. *Ale keď sa studienka zakalí, mohol by v nej čupieť aj had, predsa by si ho nezbadal.*

V kale svojej mladosti nevidí človek dno svedomia svojho a predsa sú v ňom hady a žaby ohavnosti.

Náruživosti sú, jako peštiš a mor. Ony odnímajú človekovi sily, pamäti, povedomie a svedomie. *Svetlo sa tratí vo tme náruživosti.*

Toto podobenstvo je preto klasické; lebo pochádza z klasickej doby. Počul ho už *mladý Cicero v Tarente* od chýrečného učenca *Archyta* a zaznačil si ho v diele: *M. Tullii Ciceronis Cato Major, sen de senectute cap. 12*. Chodí ono podobenstvo z pokolenia na pokolenie a podávame ho tu doslovne:

„Prijmite, najmilší mladíci, starodávnu reč Archita Tarentského, veľkého to a slovútneho muža, ktorú som bol počul, keď som bol za mladý v Tarente s Qu. Maximusom: N e b o l o č l o v e k o v i o d p r í r o d y d a n é v ä č š i e h o m o r u — povedal — j a k o j e r o z k o š t e l e s n á.“

Jako ťažká choroba peštiš vyháša povedomie, tak veľké náruživosti vyhášajú často svedomie.

Ale jako keby Ťa videl. Stojíš, jako neveriaci Tomáš. A predsa si nie ešte tak zlý, žeby si nemohol a nechcel nič dobrého prijať do lona duše svojej.

Ukážem ti akúsi starú knihu . . .

Nízkeho, od hodnosti človeka ďaleko stojaceho zvieraťa koža obsahuje svojou väzbou veľké myšlienky Ciceronové: „M. Tullii Ciceronis opera omnia . . . Genevae . . . MDCLX. — Podobne si myslím: ešte je nie tak zlá tvoja koža a tvoja bytosť, aby do lona svojho neprijala krásnu myšlienku z onej knihy z úst *Archita Tarentského*:

„*Keď je ona (náruživosť totižto) už trochu väčšia a dlhšia, všetko svetlo duše vyháša.*“ (Cap. 12. De senectute.)

Tento výrok a všetko, čo s nim súvisí, považuje klasický spisovateľ za tak vážny, že odvoláva sa na spoločnosť, v ktorej tieto zlaté slová boli vyslovené. V súvisi tomto je spomenutý C. *Poncius Samnitský*, ba i *Plato Athenský*, ktorý bol tam prítomný vo spoločnosti *Archita Tarentského*. Tento zas svoj zlatý výrok odôvodňuje z podania svojich dedov a pradedov.

Nuž či by si sa azda mohol aj ty odvolávať na zkusenosť svojich dedov a pradedov až po samého Adama? Či by Ti prisviedčali? Aj oni by len to povedali, čo Cicero!

Svedomie tvoje je preto tak slepé, preto nevidíš a necítiš svedomia svojho, lebo je svetlo duše tvojej vyhasnuté náruživosťou.

NÁROD A SVEDOMIE.

A s týmto súvisí hneď aj tvoja druhá ťažkosť, ktorú si bol v svojom liste vyjadril akousi celkom

novou axiomou: „*moje svedomie je národ a ja ne-
znám iného svedomia.*“

Azda to si chcel tým povedať, že je dosť, keď človek za národ statočne pracuje, načo sa zaoberať so svojim svedomím, ktorého nieto.

Aj ty si tak spravil, jako tvoj priateľ, zriekol si sa súkromného účinkovania na poli svedomia a svedomitosti a započal si pracovať na poli verejného účinkovania národného.

Ale to si už bol zabudol, že účinkovanie na poli národa má svoj základ v dobrom svedomí.

Koľko ráz si sa cvičil v škole, že čisté mravy, svedomitosť boly rímskej ríše základom... Ale ty nechceš ísť za svedomím...

Dobre, ak nejdeš za svedomím, pôjdeš za telom a jak pôjdeš za telom, poškodíš veľa svojmu národu.

Neveríš?

Pozri, ukážem ti osobu, ktorá shodila tabuľu z mravnostného stĺpu pri zábradlí života a na tej tabuli bolo napísané: VI. príkaz: Nezosmilníš.

Úmyselne volím tento príklad, lebo viem, že zamýšľalš voliť svoju budúcu z radu tých, čo po pri láske nevšímajú si svedomia a idú mimo zábradlia šiesteho prikázania.

Čuj! Ak nechceš veriť mojim slovám, ver úradnej štatistike.

SMUTNÁ ŠTATISTIKA.

Teodor Temming podáva zpravu väznického lekárskeho vyšetrovania.* Mená sa právom nespomínajú. Je reč o 6 väzňoch. O nich vysvitlo, že sú pokrevní a pochodia zo začiatku 19. storočia od akejsi v Anglii žijúcej potulnej, zlej opilstvu oddanej ženskej osoby, ktorá bola 839 potomkom prapramaterou. 100 z pomedzi týchto bolo nezákonných. 181 bolo nehanebný život vedúcich. 142 o žobráckej palici. 64 väzňov. 76 nebezpečných zločincov. 7 vrahov. 734 žili len na útraty štátu, jako darmožráči a vydržiavanie ich stálo 5 miliónov. Koľké sú to peniaze teraz už v našom čase... *horribile dictu...*

Vidíš, sem vedie falošná sloboda svedomia. Darmo vzdáva česť národu ten, čo svojmu svedomiu česti nevzdá.

Darmo láska k národu bez lásky k svedomiu.

Neláska k svedomiu vedie ku nemravnosti a nemravnosť vedie národ do záhuby.

Od tej chvíle, jako si započal necítiť svedomie svoje i tvoju rodolásku si smrteľne ranil.

RODOLUBSTVO JE U SVEDOMITÉHO.

Len svedomitý človek je ozajstným rodolubom.

Pozri Augustína Hipovského, profesora mladého a ženiálneho. Smilstvo kalilo studienku jeho ži-

---

* Temming Tivadar: Sexuális élet és a f. v. Stephaneum p. 79.

vota a nevidel na dno svojho svedomia na veľký žiaľ·mاتيčky svojej. Sebe a národu robil hanbu. No, obrátil sa. Išiel za svedomím svojim. Tým povýšil seba, rodinu, národ a celú cirkev, celé človečenstvo.

Pekne napísal svoju trpkú zkušenosť v úvahe nad žalmom 52. a 13-tym: (Migne. 1865. Tom. XXXVI. pag.: 614.)

„Najpred ich pozri pokazených a len potom mohli povedať: „nieto Boha“ ... Pokazení preto neznajú Boha, lebo im vyhaslo svetlo svedomia. „Náruživosti pokazia dušu a tak oslepia, že môže potom i nemúdry povedať: niet Boha“. (Tamtiež str. 141.)

Náruživosť vyháša svetlo svedomia:

Slepý si, vravíš, že nevidíš slnca svedomia, ale ty si sám vyklal oči sebe.

Máš lampáš a vravíš, že nevidíš vo tme, ale ty si ho vyhasil.

Máš sviecu a vravíš, nehorí, ale ty sám si od-fúkol jej plamienok.

Náruživosti, rozkoše tela vyhášajú svetlo duše.

Dobre to zkušil mladý, — dobre to napísal starý Cicero. Dobre to cítil pohan, dobre to napísal veriaci Augustín.

Myslím, že uznáš a môžeme ďalej pokračovať v našich úvahách.

Tvoj úprimný priateľ

Franco.

POD BALMESOVÝM PLÁŠŤOM.

ABRAHÁM A SANTA KLÁRA.

Páter Abraham a Sancta Klára, chýrečný kazateľ z rádu sv. Augustína bol raz vyznal vo svojej kázni na obdiv svojich poslucháčov, že hľadal jezuitov po všetkých miestach nebeskej ríše, ale ani jedného jezuitu nebolo v nebi. Hľadal ich aspoň v očistci, ale ani tam ich nenašiel... Poslucháči trnuli a každý vopred dôsledkoval, že Páter Abrahám všetkých jezuitov nájde v pekle. Ale Páter Abrahám ich ani tam nenašiel. Až konečne po dlhom kutaní ich zočil pod plášťom Kráľovny Nebies.

Neviem, či je to všetko pravda... ale čosi podobného mala v minulom stolytí španielska inteligencia *odvyklá trochu „od špartánskych koturnusov“ filozofických syllogizmov* vo forme prísnej myslíacich časov, ktoré síce ešte mnohí obdivovali, ale syllogizmy snuvať vo svojej myslí zdalo sa im byť úlohou, jako keby si *pavúk chcel zo seba vysnovať sieť svoju s vlákiem na povraz hrubých*.

Španielska myslíaca inteligencia* hľadala spôsob, jako a kde nájsť zdravý, uspokojujúci a vo tme života fárosovite svietiaci svetonáhľad. Vlny novej doby prelievaly sa aj cez ich duše a ťažko

---

* Pri tomto výroku nemyslíme na zástup vedátorov španielskych.

bolo nájst pevného základu. Jako Páter Abrahám hľadal jezuitov, tak hľadala španielska inteligencia myšlienky zdravého, praktického svetonáhľadu.

Hľadala svetonáhľad pravý *vo svätyni školastickej filozofie*, ktorej klenba sa zakladá z jednej strany na Aristotelèsovi z druhej strany na sv. Tomášovi Akvinskóm.

A nenašla ho!

Hľadala svoj svetonáhľad *v sieni (módnej) modernej filozofie*. Nenašla ho.

Hľadala ho *v lone svojom*. Ani tam ho nenašla.

Konečne sa vrátila do svätyny školastickej filozofie a hľa! španielska inteligencia našla svoj svetonáhľad *pod plášťom Balmesovým*.

Kým sa svet s falošnou osvetou boril, Balmes *vo svojej izbietke do čierneho plášťa* celý i hlavou zahalený a zahrúžený* tvoril vznešený svetonáhľad pre modernú inteligenciu, ktorá nemala stihu, nemala čuvov, nemala takej výchovy, nemala jedným slovom rutinu, aby prešla nebotyčnými končiarimi nádherného školastického systému. *Tento Balmesov svetonáhľad bol živý, umný, barevný, konkrétny, jako život a životom osvietený pri tom logický ďaleko od takých abstraktných pojmov, čomu ťažko len učenci rozumejú.*

A je to vec prirodzená, že to tak bolo.

---

* Takýto plášť včul vidieť na pr. pri skladaní sľubov rehoľných u jezuitov

POŽIADAVKY INTELIGENTA.

Áno, *svetonáhľadové požiadavky* jedného *inteligenta* sú *vyššie nežli svetonáhľadové požiadavky* *prostučského sedliaka*, lebo pochopovanie *inteligenta* je vyššie nežli *sedliakovo*. Ale predsa pochopovanie *inteligenta* priemernej hodnoty nedosahuje výšky *rozmýšľania* *abstraktných pojmov* a *subtílnych distinkcií*.

Veľa času, veľa štúdií treba na to, aby si ako na *klávesoch* *umelec zahrával s pochopami* *jaké sú na pr. finis qui, finis cui, finis quo* (cieľ čo, cieľ čomu, cieľ čím) alebo *subtílne pochop „ens ut sic“* so svojimi *troma* alebo keď chcete *štvormi* *transcendentálnymi vlastnosťami*.

Keďže *spomenutá inteligencia* cíti *prirodzenú nespôsobilosť*, alebo aspoň akýsi odpor oproti *sústavam svetonáhľadovým* na *takých abstraktných pochopoch* vystaveným, často sa opakuje *zjav v dejinách*, že *sa inteligencia obracia k takým filozofom*, ktorí *ľahodia fantázii, ľahodia náruživostiam a ľahodia pohodlnosti, svojvoľnosti*... *Logika pravá* často býva len v *pozadí* a len *vtedy* *užívaná*, keď to vyžaduje akási *moderná výhoda*.

Inteligencia považuje za „*bon ton*“ *filozofovať* a keďže *iných* *nenachodí*, čo by sa jej *mentálne prispôbili*, ide za *pseudofilozofmi*. *Pravda*, sú aj *iné vnútorné príčiny* na to...

KRATUČKÁ KOŠIELKA.

Pri krsteľnici dostáva pokrstenec *biele rúško viery nevinnej*. Je to košielka malá, obyčajne aj umelecky shotovená.

Naši inteligenti tiež dostali takúto symbolickú košielku, ale musíme povedať *vyrástli z nej a stoja často sebe a celej cirkve na hanbu v kratučkej košielke pred verejnosťou*.

Tým chceme toto povedať:

Naša inteligencia sa vzťahala a vzťaha vo veku a vo vede, lenže priveľa jednostranne.

8, 15, 20 rokov sa učí všelijakým vedám na laviciach strednej a vysokej školy, ale straníva viery *zaostáva len v košielke malého ľudového katechizmu*. A ďalej sama od seba sa nestará — alebo nemôže.

Z jednej strany *konglomerát* všelijakých *svetských* vedomostí, z druhej strany *zaostalosť* vo vede *náboženstva*, bez ktorého si nemožno ucelený svetonáhľad utvoriť. ●

Z jednej strany *vyzbrojenosť* protináboženská, alebo aspoň náboženstvo si nevšímajúca veda, z druhej strany *úbohá neschopnosť* čeliť útokom svojou nie hlboko filozoficky a teologicky vycibrenou vedou.

Tento moment nášho života treba tým viac zdôrazňovať, čím viac *hrozí škola nenáboženskú filozofiu a vierouku zanedbávajúca*.

Katechizmus, ale aj najprostejšie mravoučné pojmy sa zabudly na priepadliskách pamäti, lebo

rozum sa s nimi postupne nezaoberal...: no znovu začať, *jako malé dieťa, sa inteligent hanbí*, a preto nevidíme veľa inteligentov vo *svätyne kresťanskej filozofie a vierouky*, lebo nemajú čo obliecť a v kratučkej ešte kolískovej košielke sa hanbia vystúpiť na verejnosť.

Pravdaže, *jaká veda, taký skutok*. Z takej *úbohej vedy nemožno očakávať dľa hlbokých zásad viery a filozofie ucelené plány, akcie, skutky tak v spolkovom, jako i štátnom živote*.

Najviac sa to stáva, to sa pokladá často za najvyšší stupeň katolíckej inteligencie, že nashromaždia ťažkosti oproti akejsi katolíckej otázke, ktorej nerozumejú, lebo základy chýbajú.

Naša inteligencia by si mala zaobstarať knihy, kde sa sebe primerane vhlbi do právd katechizmu a našej mravouky, lebo len týmto spôsobom možno nadobudnúť opravdového svetonáhľadu. *Ináč svetonáhľad bude len svetonehľadom* a v tom sa človek díva, jako slepý na svetový nesmier.

Toto odporúčať treba aj inovercom, aby viac a viac porozumeli cieľu života. Nech aj oni skúmajú všeobecné zákony mravouky a pravidlá svojho náboženstva, aby došli pravdy hlbšej. Keďže však sa tak rozchádzajú inoverci na tak rôzne mienky aj v menšom tábore, nech skúmajú vieru a mravouku katolícku. *V cudzozemsku už chodia inoverci na spokojné úvahy katolíckych exercícií*.

Dobre povedal evanjelický rečník na oslave Andreja Kmeťa, katol. kňaza, vedátora (6. IX. 1925) v Banskej Štiavnici:

„Myšlienky o prameni a celi života sú myšlienky o Bohu. *Bežíme vedľa nich, ľudia bezstarostní*, jeme, pijeme a umierame a ani sa len nezamyslíme, či nie je to veľmi, veľmi prázdne a nie je to veľmi, veľmi márne.“

Našej inteligencii treba viac zamyslenosti v otázkach pravého filozofického a náboženského svetonáhľadu... Všímať si treba, že dorastlému inteligentovi nesvedčí krátka košielka mravoučnej a náboženskej nedospelosti.

Aj naša inteligencia má svedomie a svedomie pracuje svojou elementárnou silou aj v srdci našej inteligencie! Ukázali sme na rozvratnú silu a nešťastie módnych svetonáhľadov, ukázali sme na prazdroj sily mravnej, na svedomie. Po týchto úvahách môžeme o jeden veľký krok ďalej pokročiť smerom k vrcholu uceleného svetonáhľadu. Rozvratného svetonáhľadu ľudia a svedomie budú našu inteligenciu nútiť na vážny štúdium svetonáhľadu.

VÁŽNY ŠTÚDIUM.

Len jednu podmienku požaduje táto práca od inteligencie: Myslieť, myslieť, myslieť na spôsob, ktorý našla inteligencia španielska pod plášťom Balmesovým, *spojme totižto naše smýšľanie s formou akousi zaujímavou, kým sme hatení celkom abstraktne rozmýšľať.*

Na túto metódu privykať sa musí aj naša intelligentná mládež, ktorej fantáziu tisícorakým spôsobom zachytáva moderný svet.

Teoria v tomto myslení vlastne sa nedá napísať, ale sa ju treba naučiť, ako dieťa sa učí ješť. Čítajme knihy dobrých filozofov a teologov v tomto zaujímavom slohu a v takej sústave, ktorá od potomka nervózneho nášho pokolenia nevyžaduje veľa abstraktného napínania modzgu a pri tom stojí na dobrom filozofickom a náboženskom základe.

SV. PÍSMO.

Menovite odporúčame: najsamprv a predovšetkým knihu kníh: *Sväté Písmo*. Pravda, z tohoto najviac *Nový Zákon*. V svetonáhľadoch veľkých ľudí obyčajne v popredí nachádzame myšlienky zo Sv. Písma čerpané. Kdeže sú tie časy, keď civili veľa-veľa razy prečítali Sv. Písmo, keď aspoň *Nový Zákon* nazpamäť vedeli. Takýto prípad je včul, ako biela vrana. No, počul som ho v Poľsku *od jakéhosi kňaza z Kyjeva*, že na okolí *Kyjeva* v akejsi českej dedine *starec vedel nazpamäť celý Nový Zákon* a keď prišiel akýsi agitátor, aby statných katolíkov Čechov výpovedmi Sv. Písma odlákal od viery, vystúpil oný starec a začal mu sypať zo Sv. Písma a milý agitátor ufrkol.

K príjemnému poznávaniu Sv. Písma sa veľmi hodí vrecková knižka: *Syn Boží*, čiže *Sjednotené Evanjelia*. Sostavil *Viktor Šichta*, jezuita. Tu vidíme jednctný postup časový dejov sv. evanjelií.

APOLOGIA.

Nesmieme pri tom zabúdať na výzbrojnú hotovosť nášho svetonáhľadu a tu nám ide v ústrety: *Apologia Susaiova*, od dp. Msgr. Andreja Hlinku do slovenčiny preložená. Viac osožil otec národa rodu a cirkvi touto prácou, jako keby bol *tisíc kanónov nechal shotoviť*.

Pri apologii však treba pripomenúť, že ona nesmie byť *bojištom škriepkárov nafúkaných a špintizátorov*, lež skúmaništom úprimných duší.

KATECHIZMUS.

Ba musí apologiu predchádzať dôkladné poznanie najdôležitejších pravd väčšieho katechizmu. Ináč bude „tma náboženská“ v duši jako noc v hore. *A v takej tme i tam strieľame na medveďov*, kde je za jasného dňa len akýsi klát alebo krč.

Preto je dobre sa obznámiť s knihou: *Spirago: Katechizmus* (živo príkladmi, citátmi prednesený u Vojtecha v Trnave).

ŽIVOT KRISTOV.

Konečne, čo by osožil svetonáhľad teoretický, keby sme sa nestarali o to, aby sa *do života, do praxy uvádzal častým rozmýšľaním*.

Na to slúži malá vrecková knižka, ktorá sa pre Slovákov zrodila vo štátnom väzení: *Život a učenie Ježiša Krista. Rozjímanie* (kratučké) na všetky dni celého roku. *Napísal P. M. Avancini*,

jezuita. *Poslovenčil Dr. Jozef Tiso*, pápežský komorník, profesor bohoslovnia, poslanec a redaktor „Duch. Pastiera“, farár v Bánovciach. Dostať ju u Vojtecha v Trnave.

Táto knižočka bola každodenným chlebom tisíc a tisíc veľkých mužov. A na Slovensku poznáme *popredného civila, ktorý z tejto knižočky často, ba denne rozjíma*vší dospel vysokého svetonáhľadu nielen teoriou lež skutkom.

EKZERCÍCIE.

Tí, ktorí stoja už na vyššom stupni svetonáhľadu, vďačne siahnu po malej knižočke „*Duchovných cvičení Sv. Ignáca*“ od dp. Gregoroviča preloženej (u Vojtecha, Trnava). Je to ešte len čiastočné a adaptované vydanie tej knižky, ktorá je už do všetkých známejších jazykov preložená a o ktorej povedal František Salezský, že viac ľudí priviedla na dobrú cestu, nežli je v nej litier. Ozať začína zavodiť s *Tomáš. Kempišom*.

Jej čiastočný preklad a spracovanie bude kedysi spomínané na Slovensku, jako prvá iskrahnutia a spisby exercičnej, t. j. duchovných cvičení.

A tu spomeniem hneď i *knihu* nie hmotnú, ale tú, čo nám sám *Duch otvára v našej duši pri duchovných cvičeniach* za tých pár dní samoty a rozjímaní, strávených v akejsi tichej celle a ktoré ešte

strávime v našich budúcich exercičných domoch stavať sa majúcih (Bratislava, Trnava, Nitra).

Aj tu nech sa spomenie *mimochodom krásny čin mladého doktora*, ktorý 800 Kčs. venoval jako prvú tehlu na vybudovanie Bratislavského exercičného domu (Klobušnícka ul. č. 1. Komisia domu Exercič. na česť B. Srdca už dva roky sa kľuje plán.)

OSOŽNÉ KNIHY.

Mimo spomenutých kníh nám dopomôžu k uceleniu nášho svetonáhľadu ešte knihy: „Večery nad jazerom Genfským (Ženevským), napísal P. Morawski, jezuita (Herder). Potom Papini: Kristus. Didon O. P. (dominikán): Jesus Christus (Manz). Cathrein V. S. J.: Die Kath. Weltanschauung in ihren grundlinien... (Herder). Weisz A. O. P. (dominikán): Apologie des Christenthums (Herder). Brors. F. S. J.: „Modernes ABC.“ (Bulzon Kevelaer). Rozišla sa v 130.000 exemplároch. P. Jaroš: Život dle B. Srdce Pána (Praha). Francúzska kniha Bourgaud: Kresťanstvo a Prítomnosť. (Nemecký preklad u Herdera.)

Na ukážku i toto je dosť...

Veru dosť, niekedy *stačí jedna kniha, ba jedna kapitola, no aj jedna veta, aby rozožala nový svetonáhľad v duši mysliaceho inteligenta.*

A keď inteligent okúsi pôžitok rozmýšľania pomocou vlúdne, príjemne, nie priveľa abstraktne

napísaných kníh, tak nenechá prácu na ucelení svojho svetonáhľadu, kým nedôjde vrcholu.

Kiežby zachytil našu inteligenciu ten duch, ktorý zachytil španielsku inteligenciu pod Balmesovým plášťom.

Sláva Bohu na výsosti a na zemi pokoj ľuďom dobrej vôle . . .

IDEÁLE.

Dobrá vôľa pochádza len z dobrej mysli, dobrá myseľ z dobrých myšlienok, dobré myšlienky z dobrého svetonáhľadu, dobrý svetonáhľad z dobrého rozmýšľania, dobré rozmýšľanie z dobrého slova živého, alebo tlačeného . . .

Takým duchom naplnená mladá naša inteligencia môže *bezpečne vystúpiť na budúci rok (1926) v Paray-le-Monialu na medzinárod. kat. kongrese*. A uvidia všetky národy, že Slovensko je nielen slovom, lež i duchom zasvätené Božskému Srdcu Kristovému, ktorého práve v tieto dni vyhlásil Sv. Otec za Sociálneho Kráľa Sveta, ustanovením Sviatku Sociálneho Kráľovstva Kristového (v jednu nedeľu októbra). Hľa! nová výška nášho svetonáhľadu!

Takým duchom naplnená inteligencia môže a vie *precítiť hĺbku aj tej myšlienky, ktorá sa javí v obnovení zasvätení sveta Božskému Srdcu koncom tohoto roku*.

Inteligencia stojaca na dobrom svetonáhľade vie náboženský idealizmus previesť v skutok na celej čiare verejného života. Zdar Boh!

EŠTE RAZ SVEDOMIE.

Došiel k nám akýsi pán, myslím nie vysoko-
učený, ale samouk a pritom, jako tvrdil, úplný
ateista neznaboh.

Povedal, že ho veľmi zaujímal vo „Svetoná-
hľadoch“ článok o „filozofii svedomia.“

A straniva tohoto článku podal nám list na-
sledovný: (Reflektujeme včul naň *jedine* z ľud-
ovýchovného stanoviska.)

SLOVO ZO ŽIVOTA NEGATÍVNEHO.

„Ctená Redakce!

Vo Vašom časopisu Rozvoji písal p. Jurek, je-
zuita pod svetonáhľady o filozofie svedomia. Há-
dam že neni treba uvádzať, co všechno písal. Ale
ako p. Jurek tvrdí, pravda, kňazom to nemôžeme
za zle mať, že ten vliv svedomia, ako dovede na
každého nás pusobit môžeme len jedine najlepší
Bohom visvetliť, nebo timto bohom jest nam tež
to svedomie vniknuté. Choc aj ste to nepísali ale
presvedčení ste teho.

Pekne jest to, ale ako to len prijde keď nam to
svedomí bohom vnuknute jest, že pojem svedomia
v ľudu jest tak rozlišní, nemínim s tím divocha v
Afrike, ľudjeda, jeho svedomie, ale to svedomie
našeho civilizovaného človeka, prečo jest to tak.

Nenachádza snáď to naše svedomí ešte pod inším diktátom, ako ten boh všemohúci spravodliví atď. jest.

Neco takového, ne nad nami ale v nas, od nášho života neodlučiteľného, ktorí nam cestu lepšiemu životu ukazuje čo je vlastne to svedomí, atď. (Selbsterhaltungstrieb.)*

Za aký pojem mozeme ze považovať, ne snad, ako suhrn ľudských rozumovích pojem, v ktorých ale jest moja mienka na *najprednejšom mieste ti* (pojmy myslí dozaista pisateľ listu) *pravni* stoja, ktoré ale bolest, pokoj, nepokoj vyvolávajú.

Nebo títo právni pojmi su, to nemínim s tim tu potrebu znalosť zákonodarníka občanského nibrž tí pojmi, ktoré bez pochibi už u toho divoča sa nachádzať mosa. To čo moje a tvoje jest, ktoré su to tiež že nam sa len umožňujú spôsobem krivdu rozeznať, ale i nasledky ake krivda vivoláva dovede nás uvedomuju, či už hanba, strach pred svojim bližnim nebo pred súdom nebo pred bohom nezmení sa na tom veľa nebo znamo jest že človek malogdi pred činom na nečo mislí (Feuerbach), ale ten fakt jest, že ti pojmi nášho svedomia od toho odvisle, ake pravni predstavi v nas vivinute su; preto aj s tichto duvodu nam to svedomie tak všelijako rozkazuje, že môže to jeden povedat to mi ne len že svedomi dovolí ale i zo

---

* Je to poznámka priateľa listu. Po slovensky by to mohol povedať pud sebaudržovania.

svetu povinnosť provedť klade účel svetí prostredky; gdežto ten druhý v tej samej záležitosti vidí to za zbojníctvo atd. To jest muj nahlad svedomí.

Štef. Pardaví.

To je list celkovite. —

Tento list pravda nestojí na úrovni vedeckej, ale dovŕčuje ním nazrieť do duše asi tak jednoduchého človeka ateistu, Boha neznajúceho.

Tento list je náhodou rovnobežcom iného o tej istej otázke sa rozpisujúceho listu od akéhosi českého pána.

Pre poučlivosť uvádzame ho v plnom obsahu.

Je on písaný ešte 14. marca 1923, a na pošte orazítkovaný 15. marca 1923. Bol písaný z príležitosti prvých slov. mužských konferencií vydržiavaných v Bratislave, v kostole dp. Kapucínov.* Keď sme uvažovali nad listom výšuvodeným, hneď sme si mysleli, že list zo 14. marca 1923. je akýmsi predpovedaním, akousi predtuchou tohoto listu od pána ateistu.

SLOVO ZO ŽIVOTA POZITÍVNEHO.

List znie takto:

V Bratislave, 14/III. 23.

Důstojný Pane!

Prosím dovolte mi, abych Vám ku včerejší Vaši velice zajímavé přednášce mohl svůj náhled

---

* V konferenciach bola otázka filozofie svedomia často pretriasaná.

a souhlas sdělit; nejsem žádný filosof, soudím pouze svého prostého uznání:

Bůh dal člověku tělo, duši a *svobodnou vůli*. Při své nevystihlé dobrotě dal však Bůh člověku i vnitřní hlas, aby mu umožnil poznání co dobré jest a co zlé. A tento vnitřní hlas varuje člověku *právě proto*, že on může dle svobodné vůle konati jak dobré tak i zlé, v každé chvíli (kdy Bůh tedy jak se zdá nad jeho vůli nevládne) kdy by mohl hřesiti: „to nečin, jest zlo“ — ale — to učiň — bude dobro. Považuji to jak si za zkoušku člověka. Poslechne-li člověk tohoto vnitřního hlasu duše, utlumí tím výčitky, neboť on dar „svobodné vůle a jejího strážce (vn. hlasu) nezneužil, a tím svou mysl i duši upokojil. Neuposlechl-li, jest to jeho vina; nemůže vnitřního hlasu ukonejšit, neboť konal proti jeho příkazu.

Že vnitřní hlas nepatří k soustavě tělesné, nýbrž duševní to jest samozřejmé. A že soustava duševní bylo člověku jakožto najdokonalejšímu a zvláště obdařenému tvorů dána, a jest ovládaná jen nějakou *zvláštní*, nejvyšší mocí, to myslím, nemůže žádný rozumný člověk upřít, nýbrž *musí* (je-li nevěrec), o tom aspoň *vážně uvažovat*.

Vám velevážený paně, v hluboké úctě oddaný
J. Posluchač.

Hľa! ostatné slová listu pri tej istej otázke filozofickej svedomia sa splnily u nášeho neverca, cítil, že podľa slov druhého listu „musí o tom vážne uvažovať.“

FILOSOFOVANIE V SRDCI.

Nepýtali by sme sa po hlase a vysvetlení hlasu svedomia, keby nebolo hlasu svedomia. A to cítil i náš pán ateista. Máme dôkaz na to, že aj on cíti akýsi hlas vnútorný nášemu hlasu svedomia podobný, len že on si to úplne inak vysvetľuje, tvrdí, že je to len akýsi popud na pr. pud sebaudržovania. — Ten riadi potom dušou a svedomím.

Nuž pane veľavážený p. P., hlavná vec, že dľa vášeho soznania to svedomie predsa len stojí pod akýmsi „diktátorom“. Vy vravíte, že je najlepšie vysvetliť to „*Selbsunterhaltungstrieb*“-om sebaudržovacím pudom. Lenže ten „diktát“ je často *namierený* *oproti* *pudu sebaudržovania*. Teda ten „diktát“ nemôže byť pudom sebaudržovania.

Že sú rozličné vnuknutia svedomia, to je pravda, lebo Stvoriteľ ponechal tvory svoje na svoje ohraničené a niekedy bludy vystavené schopnosti.

Aj myšlienky rozumu sú rozličné a predsa nik nemôže vážne povedať, že rozum nemôže pravdu poznať, lebo jakonáhle by to ktosi povedal, už by vlastne tým aj uznal zase a znovu, že rozum *pravdu predsa môže poznať a to tú pravdu, že „pravdu nemôže poznať.“* Teda rozum má schopnosť pravdu poznať.

Pri tom si spomenieme, že svedomie je *práve rozum súdiaci, úsudkom predstavujúci čosi jako nedovolené.*

Teda keď svedomie by sme chceli odhodiť pre jeho rozlišnosť, aj rozum by sme museli odhodiť pre rozlišnosť jeho myšlienok.

Vravíte *a pripúšťate* ešte aj u divocha aj podľa vášho súkromného rozhovoru *akési pojmy právne „moje“ „tvoje“ a právne pojmy*. Nuž keď pripúšťate právo: „moje“, „tvoje“ a vôbec právo, tak musíte aj tomu *právu zodpovednú povinnosť a zodpovednosť pripustiť. A kde je zodpovednosť, tam je aj slobodná vôľa*. Ináč nemôžeme vyprávať o práve, ale iba o akejsi nutnosti fyzickej. Dozaista uvažoval ste na tom, či máte slobodnú vôľu a či nie... Myslím nebudete tvrdiť, že všetko z nutnosti robíte. — Podobne museli by ste aj o inom hovoriť. A keďby vás na ulici ktosi bez príčiny dobre nabil, nemohli by ste ho žalovať, lebo on to len z nutnosti robil, on za to nemôže...

Keďže však ste *zistili slobodnú vôľu*, jako ju zistil ten iný pisateľ listu, *tak musíte ten „diktát“ svedomia, o ktorom vyprávate, iným spôsobom vysvetliť*. „Diktát“ ostane „diktátom“, aj keď by sa Vaša slobodná vôľa jemu priečiť chcela. Teda *nie od vôle človeka závisí ten „diktát“ svedomia, on je od vôle človeka nezávislý. Pochádza on teda od vyššej bytnosti a to je Boh*.

Pravdaže Boh sa bezprostredne nešušká, nevnuká človeku do duše, jako v divadle šepkár robí hercom. Ale Boh dal človekovi rozum, aby pomocou rozumu zákon a povinnosť poznal. Veď rozum súdiaci, že čosi je dovolené a nedovolené, je svedomie.

Najviac som sa zarazil na slovách ostatnej vety vášho listu:

„... preto môžeme povedať, že nemáme sa čím mnoho honosiť, že vyše ako zver naším svedomím stojíme.“

DOSTOJEVSKÝ.

Škoda, že ste sa nemohli vyprávať s filozofom Dostojevským. Dľa jeho úvahy by ste museli „nahý chodiť po ulici, ako pes“, keďže už sa za vyššieho od zvera svojim svedomím nepovažujete. Dostojevsky práve v tom vidí, že Vy máte rozumnú dušu, t. j. čosi, čo zveri nemajú, že *nechodíte nahý, ale ukrývate svoje špaty. To jest to, čo ukrývate, to za čo sa hanbíte, je predsa akousi vo vás jestvujúcou bytnosťou, ktorá je duša a ktorá sa hanbí za to, čo ukrývate*. Ku hanbe totižto treba vec, za čo sa hanbí, ktosi, potom treba akési poznanie, ktorým sa hanbí ktosi nad vecou, za ktorú sa hanbí. Tá špatná vec človeka dľa zásady Dostojevského sa nehanbí sama za seba, to cíti človek, že nie hanebná vec sa za seba hanbí, ale akási vyššia čiastka človeka sa hanbí za špatnú vec. Hanbí sa tá vyššia čiastka človeka poznaním a pretože pes nemá poznania takého a čiastky vyššej od tela, jako človek, nehanbí sa a preto chodí nahý ...

Na konci sa mi núkajú slová 48. žalmu: „A človek, kým žije skvostne, nenahliadne, podobá sa nerozumnému zvieraťu, tomu sa spodobnil.“ — Poďme k Bohu a budme s Bohom!

SPHINX.

Vo fatalistickom svetonáhľade starých grékov bola najpošmurnejšia postava thebanský Sphinx, obluda to s trupom i telom ľvím a s tvárou panny.

Obluda tá sedela pri počestí života na skalovitom tróne. Každý počestný sa musel stavať u nej a odpovedal na tri otázky. Kto nezodpovedal, bol vrhnutý na zlomkrky do priepasti.

Sphinx bol predstaviteľom života, ktorý žiada určitý svetonáhľad od všetkých detí života.

Časy sa zmenily, ale Sphinx ostal aj naďalej predstaviteľom životnej otázky.

Život dnes žiada od každého, aby odpovedal na tieto otázky:

Kto to hýba tvoje srdce?

Kto je tvojim otcom?

Kto ti dal rúcho?

Kamže ideš?

Či si dobrý?

Beda tomu, čo nevie odpovede na tieto otázky. Bude vrhnutý do priepasti života.

Nie je toto len obrazom básnickým, lež aj náčrtom filozofickým toho skúmania, ktorým sa hľadá päťorakou cestou príčina príčin (S. Thom. I. a Deus sit.)

Tvoje srdce hýba ten, ktorý je prvým hýbateľom všetkého, čo sa hýbe.

Tvojim otcom je ten, ktorý učinil všetky veci stvorené.

Rúcho jestvovania tvojeho ti dal ten, ktorý oblieka každú „možnú“ vec do rúcha jestvovania.

A konečne ideš k tomu, ktorý je cieľom všetkých vecí tak podivnou cieľovosťou spravovaných.

Tak budeš šťastlivý, lebo budeš dobrý v spojení večnej dobroty, z ktorej si vyšiel.

Pred gréckym Sphinxom len jediný Oedip vedel odpovedať a dnes Sphinxu života len málokto vie správne odpovedať.

Dnešný svet nemá stihu, ani zdá sa dostatočnej dobrej vôle a schopnosti, aby pozrel do sveta filozofie.

Ona poukazuje na všetko, čo sa hýbe a ukazuje na praobyvateľa.

Ona poukazuje na všetko, čo je učené a ukazuje na pračiniteľa.

Ona poukazuje na všetko, čo sa stalo z možnosti jestvotou a ukazuje na prajestvotu.

Ona poukazuje na všetko, čo je cieľuprimerané a ukazuje na pracieľ.

Ona poukazuje na všetko, v čom sa zrači večná dobrota a krása.

K PRVEJ OTÁZKE SPHINX ŽIVOTA.

Tak sa nám zdá, jako keby celý svet bol jednou veličiznou továrňou, plnou nesčíselných veľkých a malých a drobulinkých strojov ustavične sa hýbajúcich či už pohybom okružným a či povlekým a či azda poskočným... všetko sa to

streľovite čmíri, všetko lieta, cvála, húpa, kýva, kníše, drgmo trasie, náhlo krúti, chvejmo chveje, ozrutne kotrla až sa človekovi hlava krúti a srdce napnuto tlkocce... Všade-všade pohyb od nespo-kojného atóma počnúc až do hrozitánskej masy, slnca... Miliony pohybov mrú a to každú chvíľku a zas nové miliony pohybov sa rodia... všetko je v strmom pohybe...

Kto vás hýbe? — by si sa chcel opýtať tvory. Ony predišly tvojej otázke a vravia:

Všetci máme tú vlastnosť, že sme sa pôvodne nehýbaly a náš pohyb pochádza od prahýbateľa. *My sme si sebe nemohly dať pohybu, keďže sme ho nemaly, ale sme ho dostaly od toho, ktorý nikdy nebol bez hybnej sily a jeho prahýbateľom...* On hýba tvoje srdce.

K DRUHEJ OTÁZKE SPHINX ŽIVOTA.

Za pápeža *Leva X.* našli v Ríme zvláštnu sochu, ba lepšie rečeno súsošie, ktoré je včul' v muzeu vatikánskom. Socha predstavuje *akéhosi ležiaceho pohanského boha na Sphinx egyptský* sa jedným ramenom opierajúceho so 16 malými, drobnými dietkami, v jednej ruke drží rok hojnosti, plný najchutnejších plodín zeme, v druhej ruke drží viazaničku zlatoklasej pšenice. Celé dielo znázorňuje tvorivú hojnosť boha: *Nilus*. Pri všetkej pohanskej temnote preniknúť cez myšlienku tohoto súsošia to pohanské a pohanskou poverou ešte úplne nezabité presved-

čenie, že Boh je Stvoriteľom, Otcom všetkých dobrých vecí na zemi. Ten istý Otec, ktorým sa začína Kristov Otčenáš. Ten istý Otec a Boh, ktorý napočiatku stvoril nebo a zem. Ten istý Otec, ktorého si my ľudia nemôžeme predstaviť v podobe človeka. Iba umelci sa osmeľujú na to, aby jeho plodnú silu vhodne znázornili slabému rozumu ľudskému. *Michal Angelo* dlho pracoval na stenomaľbe v *rímskej, sixtínskej kaplnke* umiestnenej a dôstojne sa mu podarilo predstaviť vieru náboženského sveta: „Verím Boha Otca všemohúceho, Stvoriteľa neba i zeme...“ Všemožúci prasilou dvíha svoje ramená, aby všetko, celý nesmier, čo bol doteraz v ničote, zodvihol do výšin jestvovania...

Všemohúci posilou rozopína svoje tvorivé ramená. Oddeluje svetlo od tmy... Hľa! pravicom dokončil práve krásne dielo slnca, dotýka sa ho ešte, a dáva mu posledný popud posily „ľavou rukou sa dotýka mesiaca a vyvolá zo zeme zeliny a byliny. Hneď zas v kruhu anjelov vo vzduchu sa vznášajúc, rozkazuje vodám život dať takým zvieratám, ktoré sa v nej živia. Nasleduje obraz, jako stvoril Adam a Evu.“ (Cestou do Ríma. J. Glos s. 36.)

Starý a nový svet bez rozdielu náboženstva s Písmom Svätým a bez neho vždycky poukazoval vo slovách, obrazoch a dielach svojich, že Jedon je Otec Stvoriteľ všetkých vecí. Všetko, čo je učené, je skrze neho učené, lebo on je všetkého

prapríčina, On je Otcom človeka, On je Stvoriteľom sveta.

Všetko, čo je stvorené, nemôže byť samé od seba stvorené, lebo keď ešte ničoho jestvujúceho nebolo, nemohol z diery ničoty svet vyhúpnuť. Ničota totižto len ničotou zívá. Ničota nemá ničoho a kto čo nemá, nemôže dať. Len stvoriteľ, len Otec všetkých vecí mohol učiniť nepočetné tvory. Otec spočíva u rieky života a okolo neho nekonečne veľa tvorov sa teší a užívajú účinky prapríčiny. „Chváľte Pána všetky diela Pána, oslavujte a vyvyšujte ho na veky.“ (Don. 3, 57.)

K TRETEJ OTÁZKE SPHINXU.

Veľkí vynálezcovia, jako *Ampère, Volta, Pasteur atď.*, žili duševne dvojakým svetom. Svetom možností a svetom jestvovania. Ich vynálezy neboly hneď vo svete jestvovania, lež vo svete možnosti. Ich povinnosťou, ba náruživou *passiou* bolo pochodiť, preskúmať svety možnosti, aby obyvatel'ov možnosti (svoje plány) obliekli do rúcha skutočnosti jestvovania na službu celého človečenstva.

My sme kedysi spali vo svete možnosti, ale ktosi nás zobudil zo sna možností a obliekol nás do rúcha skutočného jestvovania.

My všetci bez výnimky kedysi sme neboli a na určitý čas sme oblečení do rúcha skutočnosti, aby sme boli a príde čas, keď podľa tela, jednej čiastky našej bytnosti sa vyzlečieme a zas nás nebude podľa tela . . .

To vieme, že sme, aj to vieme, že rúcho jestvovania bez našej vôle dal nám ktosi.

Že nás ktosi vyviedol zo sveta možnosti a postavil nás do sveta skutočnosti jestvovania.

V kozmetickom ústave obliekajú do rúcha akéhosi jestvovania, aby ľudia boli, čo nie sú.

Zo sveta možnosti mnohé veci sa vyvolily a pooblickaly do rúcha jestvujúcej skutočnosti, aby boly čo sú.

Každá vec jestvujúca, zdá sa nám, vraví: Ja neviem o tom, že by som si ja sám bol dal spraviť rúcho jestvovania, to mi ktosi iný spravil. To viem iste, že nie na môj rozkaz mi dali šaty skutočnosti jestvovania.

Azda iný mi ich dal . . . Aj ten iný to isté vraví, že on sebe nedal rúcho jestvovania . . . A každý sa odvoláva na iného . . . *Napokon celý rad konečný alebo nekonečný do rúcha jestvovania vyobliekaných vecí od takého musel dostať rúcho jestvovania, ktorý nebol nikdy bez tohože rúcha jestvovania . . . , ale bol večitou jestvujúcou Jestvotou.* Od neho dostaly rúcho zlaté — zlato, rúcho diamantové, diamant, rúcho kvetnaté — lúky, nebesá dostaly šaty hviezdami posiate, rúcho ľudskej prírody človek . . .

Darca jestvovania sa vždycky skvel bytím, my sme jestvovanie od neho dostali, vyjdúc zo sveta možnosti.

K ŠTVRTEJ OTÁZKE SPHINXU.

U vedátorského, papierami pokrytého stola vidíme muža: s prstami ľavej ruky začesnul do bohatých čiernych vlasov. V prstoch pravej ruky drží tužku a píše práve výsledok viacmesačného počtovania číslom geometrickým $70^{\circ} 34'$. 70 stupňov a 34 minút. *Jedna hrana ku druhej sa má túliť podľa výpočtov vedátorov matematikov sklonom $70^{\circ} 34'$, aby utvorila buňku najúčetnejšiu na využitie priestora.* Asi tak, ako to včeličky majú. Lebo vedátorom derogovalo, aby sa učili slepo bez dôkladu od nerozumných včeliek. Hrany buniek vo včelínskych súšoch túlia sa sklonou len 70° a 32 minút. Konečne uznali vedátori, že boli v tom nemúdri, prevýšení od včeličiek a ich počtovanie bolo chybné.

Zastavme sa! Pýtaj sa, kto dal tým včeličkám tej stálej, vytrvalej zručnosti k tak účelnému dieľu...

Ty chceš odpovedať z katechizmu: o odpoveď filozofickú sa nestaráš.

No, ale počet otázok rastie. Jedna vyskočí z úst hospodára, ktorý zbadal, že *myši poľné pohrýzajú zárodok* zrna, aby im na zimu nevyklíčilo. Od koho sa to myšička učila?

Inú otázku prináša *kukučka*, ktorá len do hniezda hmyzožravých vtákov kladie svoje vajčka...

Ktože by sa nepozastavil nad tisícorakou účelnosťou celej prírody, vody tepla, vzduchu a svetla a kto by chcel povedať, že je to náhodou len?

Či povieš aj *na hodinky* tvoje, ktoré tak veselo ťukajú a ukazujú čas, že je to len náhoda.

Balmes kedysi s radostným úsmevom vytiahol z vrecku svoje hodinky, keď ktosi sa sháňal po dôkladnom dôkaze jestvovania Boha... Kolieska hodinôk len rozum složil, kolesá svetomíru len prarczum mohol složiť tak účelne.

Všetko vo svete smeruje podľa účelnosti od Boha danej.

A ty kam smeruješ?

O tom neskoršie... Predtým, by sme zakľúčili 5. otázku Sphinxu, súhrn suchofilozofický včulajšej úvahy nech je takýto:

Jestvovanie Boha dokazujeme pomocou tvorov a všelijakých účinkov:

Ponajprv dokazujeme pomocou pohybu, že je s t o prvý hýbateľ.

Po druhé, že je účinnivá prvá príčina.

Po tretie, že je čosi, čo vždycky bolo jestvovnosťou a nikdy nebolo možnosťou púhou.

Po štvrté, že je akási múdrosť všetko k svojmu cieľu.

Po piate, že je akási opravdivá dobrota, ktorej podobný si aj ty; aj ty si dobrý, pokiaľ si aj ty; aj ty si dobrý, pokiaľ si s ňou spojený a od nej pochádzaš.

Toto je odpoveď i na piatu otázku Sphinxu života.

Nie je to hanba pre tvory, keď uznajú, že samy od seba nemajú dobroty a krásy, hlavná vec je, že ju majú. V nich sa zrkadlí nekonečná dobrota: dobrota s krásou, jako jarné slniečko na perlách rosy.

Veľký mysliteľ Mojžiš nestačí zaznamenávať do knihy kníh opätovnú poznámku: „A videl Boh, že je to dobré.“ (I. Mojž. 1. k.)

Dobrota a krása sveta je len úryvkovitá a poukazuje na toho, čo je nekonečnou krásou a dobrotou. Nik a nič nemá krásy a dobroty od seba.

Nik je nie dobrý, iba Boh, lebo ostatné dobroty sú len napodobňovaním jeho.

Od Boha máme, čo dobrého máme.

Od Boha čakáme, čo dobrého očakávame...

Keď sa odvrátiš od dobroty večnej, zabudneš odpoveď na otázku Sphinxu života: Či si dobrý?

Mnohí zabudli na to, že sú dobrí...

Mnohí pošliapali perlu svojej dobroty do biata...

Oni sa nazdajú, že sú celkom zlí... a zahodili seba... do priepasti života...

Nik je nie tak zlý, aby nemohol byť dobrým a žeby nemal v sebe ničoho dobrého...

Iskra Božej dobroty a krásy vždycky ostane v tele do ostatného okamihu...

V teplom kúpeli ktosi sa vyzlieka a znechutený životom, hľa, jedným šmahom vyzlieka aj

rúcho svojho jestvovania . . . Zablysol revolver . . . Telo kleslo. Voda je krvavá . . . Vyhasla iskra dobroty . . . Ktosi sa v kúpeli zastrelil . . . O, škoda tej iskry dobroty . . .

Iskru dobroty rozdúchať a roznieť v srdci svojom je pravou smernicou života . . . Dobrý človek blažene dúma pri vatre svojho šťastia na sklone Božieho dňa:

Som a budem iskrou Božej dobroty . . .

NA VLAKU ŽIVOTA.

Chýrečný buditeľ duší na Slovensku predstavuje dľa svojej obyčaje svojim poslucháčom život ľudský, jako veličizný vlak, plný ľudí vypravených na ďalekú cestu.

Krásne porovnanie. Život je naozaj vlakom. Zvlášťne jedna podobnosť je hodná pozorovania nášho. Na našich vlakoch musí každý lístkom preukázať, kam cestuje. Keď nevieš, kam chceš ísť a keď nemáš lístku, ľahko ťa vysadia. Keďby podobne sa zachádzalo s cestovateľmi na vlaku života, azda prázdny by došiel ku cieľu života, lebo *málokto ví vedia, kam cestujú.*

Na vlaku života kochajú sa ľudia omámení, ako podnapití budúcimi nádejami. Zdá sa im, že cestujú do *Tarantárie*. Okolo nej sa pradiť živý rozhovor.

Podarilo sa nám niekoľko úryvkovitých slov zachytiť z ich besedovania:

„*Ludia v Tarantárii veselo žijú . . . Žijú si v hojdane . . . bez ťarchy, bez dane. — Neorú, ne-sejú . . . samo sa im rodí. — Nepečú, nevaria . . . všetko do úst chodí. — Pečené holuby . . . lietajú do huby. — Víno, pivo, „vodka“ tečie potokami . . . stromy sú obrodľé šunkami, žemlami. — Nik neplače, nik nevraví: „zle je“ . . . každý alebo si spí, alebo sa smeje. — Každý deň „veselia“, kiná a divadlá . . . Bez únavy radosť je svieža, nezvädlá. —*“

Tak si vyprávajú ľudia vo vlaku života o lepšej budúcnosti.

Nik sa nestrachuje, ani im na myseľ nepri-chodí, či azda vlak nedohrčí do čierneho mesta: *Gehenna*, kde *Abbadon s Luciferom* panuje ty-ransky a zversky. Nik ich neupomína, či by azda nemali presadnúť na vlak, čo ide do zlatého me-sta: *Jeruzalem*, kde býva Pán sveta a neba. No, predsa . . . Vo vlaku sa objaví z času na čas posol Boží a pod dojmom jeho slov mnohí presedajú na vlak, čo ide do nebeského *Jeruzalema*.

THESIS I. ETHICAE.

CIEL.

Moderný človek si rád zafilozofuje . . . Keďby nebol zjašený starosťami života, keďby ho nebo-lievala hlava, ako ho bolí, keďby mal aspoň tro-chu pokoja, keďby nebol jeho modzog obsadený tisícorakými predmetmi modernej výučby a pred-

všetkým, keďby nebol tak nervózny, tak by sme mu podali nasledovnú tézu o základe svetonáhľadu:

„Cieľ absolútne konečný tvorov je sláva Boha, asíce tvorov nerozumných sláva Božia objektívna, tvorov však rozumných, tak objektívna, jako aj formálna.“

K tejto téze sú nasledovné pomôcky: Cathrein: Philos. Moralis. Th. I. — S. Thom. C. gent. I. 3. c. 17. 18. Lessius: De divin. perfect. I. 14. c. 1. Costa Rosetti: Philos. moralis. 2. ed. p. 5. 399. Hontheim: Inst. Theodic. n. 959.)

To všetko je príťažké pre priemerného, alebo nervove vysileného moderného človeka.

Nuž čo, azda mu dostačí, keď si pozre katechizmus: „Na to sme na svete, aby sme Pána Boha poznali, Jeho milovali, Jemu slúžili a tak spasení boli.“

Voľajak táto veta jeho srdce málo dojíma, kým sa nenaučí o tom rozmýšľať, ľahunko, prívetive.

BOH NEVYPOŽIČIAVA.

... Pán Boh chcel čosi, keď ťa stvoril. Iste s tebou chcel čosi, mal s tebou akýsi plán ... Azda povieš, že Boh chcel od teba mať čohosi, čo Mu chýbalo, čosi takého, bez čoho by nebol býval blažený? To by bol nemúdry žart, ak nie hlúposť ... Asi tak by to bolo, jako nám vyprával nebohý profesor telocviku Peter K...: že bol kedysi cisárskym gardistom. Nuž zabával sa raz vo vie-

deňskom kantíne so samým cisárom. A na konci cisár nevedel hostinskému všetko vyplatiť, veru si od Petra K. musel vypožičať peniaze...

Pán Boh má sám u seba všetkého dosť, nepotreboval on od teba si vypožičať...

Že ťa predsa stvoril, to bola iná príčina... Azda ti to nejde do hlavy, žeby Boh ničoho nechcel od teba pri stvorení...

Nie veru... V prvom rade mal On iné v úmysli... On nechcel od teba ničoho... nič nemienil od teba vziať, naopak, *On chcel tebe len dať...*

On, sám v sebe nekonečne blažený z nekonečnej lásky chcel tebe akosi dať zo Svojej pravdy, dobroty a krásy a to vtedy, keď ťa stvoril. A jestli ti nedal dobroty, pravdy, krásy v plnej pozemskej miere, dal ti schopnosti, túžby a slobodnú moc, aby si sa naplnil Jeho pravdou, dobrotou a krásou aj v plnej miere na druhom svete... Jestli príjmeš od Neho málo, tak zaslúžiš viac, už na zemi v istej miere, konečne úplnou mierou na druhom svete.

Boh chcel len dať... a len preto berie niekedy, aby popudzoval tvor svoj ešte viac si brať od Pána Boha, jako dostal...

Ty si, jako vyschlá priepasť morská, ty si priepasť ničoty, túžiš po mori nekonečnej bytnosti... Tvojou úprimnou túžbou, vôľou a jej činom blížiš sa k Bohu a sa postupne naplňuješ šťastím.

Že seba v prvom rade neslobodno oslavovať a potom len P. Boha, to nezakalí tvoju blaženosť...

*Práve tým, že Boha oslavuješ predovšetkým, otvá-
raš v srdci svojom prameň šťastia.*

Práve tým, že mu slúžiš, nachádzaš najvyššiu
slobodu, neodvislosť od zlého...

Deo servire — regnare est. Bohu slúžiť...
znamená: panovať...

Tak vraveli všetci veľduchovia pokolenia ľud-
ského.

MALIAROVI.

Drahý Bratku! Či chceš, či nechceš, musíš pri-
jať akýsi poriadok života... Mne je to všetko
jedno, akýkoľvek poriadok. Veď ani nemôžeš ma-
ľovať bez poriadku, bez perspektívy, bez súmer-
nosti, bez roztriedenia farebných látok, ak ne-
chceš povedať, že i to je obraz: *sliat do jedneho
hrnca všetky farby, do neho zamočiť maliarske
plátno, po čase ho vytiahnuť a poslať ho na výsta-
vu do hlavného mesta s podpisom: „Rodenie ume-
nia.“*

DILEMMA.

*Buďto príjmeš akýsi poriadok, akúsi sústavu
mravnosti, buďto nepríjmeš.*

*Keď príjmeš, tak je dobre, môžeme ďalej vy-
právať a dôsledkovať.*

*Keď nepríjmeš akúsi sústavu mravnosti a
chceš byť bez každejkoľvek mravouky a mrav-
nosti a bez všetkých pochopov mravnosti, tak si
sám protirečíš. Lebo hľa, ty si sám staviaš akési*

mravovské zákony a predpisy vo svojich myšlienkach, slovách a skutkoch. Raz ľutuješ, že si nerobil podľa svojich mravovských zákonov, druhý raz sa tešíš, že si podľa nich robil... Aj vtedy, keďby si sa váľal v bahne nemravnosti, isté pojmy nepodarilo by sa ti zo seba vykynožiť. — *Právo, povinnosť, zodpovednosť, čnosť, nečnosť, zlé, dobré, voľno, nevoľno, moje, tvoje: sú slová v každom prípade ostaté v slovníku tvojej mravouky...* Sám teda uznávaš, že na každý pád prijímaš akýsi poriadok, akési smernice, akúsi sústavu mravovskú, dľa ktorej svoje skutky aspoň na čas usporiaduješ.

No a práve to znamená mravouka: zariadovať, spravovať svoje činy a skutky podľa smerníc akýchsi...

Preto musia zistiť, že jestvuje aj v tebe akási sústava mravouky, akési smernice mravovské. Na čom sa môžu a majú zakladať tieto smernice? To je včul nasledujúca otázka.

MERIDLO MRAVNOSTI.

Iným slovom, čo má byť základom a meridlom mravouky a mravnosti?

Alebo je to 1. osobný, privátny choseň, t. j. osobné chosenkárstvo;

alebo je to 2. verejný, spoločenský choseň, t. j. spoločenské chosenkárstvo;

alebo je to 3. rozumovosť;

alebo je to 4. akási bytnosť, ktorá jedine môže byť meridlom mravnosti a mravov.

Myslím, inej možnosti zásad nenajdeš a preto môžeme toto roztriedenie možností alebo ako sa vraví, túto disjunkciu považovať za úplnú, bezvadnú.

Popri tom poznamenávam, že nemôže byť zdravou zásadou to, z čoho hlúposti, nesmysle vyplývajú... Nik nebude piť z prameňa, ktorý je vlastne výtokom nezdravej tekutiny.

OSOBNÝ CHOSEŇ.

Probujme a povedzme, ako si to bol raz aj ty povedal, že tá prvá zásada bude nám meridlom mravov. Všetko sa bude osnovovať na osobnom osohu. Dobré, dľa tejto zásady bude všetko dobré, čo je tebe na choseň. Všetko, čo je tebe osožné, bude dobré a všetko, čo je tebe neosožné, bude zlé... Ale tak, bratku, by si celý svet obrátil hore nohami. Tvoja cesta života vedie k vrcholu šťastia hore nekonečne početnými schodami. Schodkami sú tebe ľudia pozdĺž svalení. Oni sa museli položiť tebe za schodok tvojej túžby, aby si ty mohol ísť po nich a na nich k vrcholu svojho šťastia, lebo lebo... tak žiada to tvoj osobný choseň.

V takejto mravouke *nejestvuje iba „tvoje právo“* oproti tomu sú práva iných ničím. Nad tvojho osobného práva niet iného práva, môžu robiť iní proti tomu, čokoľvek chcú.

Touto mravoukou sa roztrieskalo veľa národov, veľa spolkov, veľa strán... Z tejto mravouky vychádza človek za človekom, čo robí potom v cirkvi svoju cirkev, v spolku svoj spolok, v strane svoju stranu. *To sú tí ľudia, čo stavajú sebe pyramidu z lebiek nimi zničených ľudí.*

Neviem, či by si sa odhodlal na takú sústavu mravouky; lebo hľa! len čo si trochu pohovie človek chosenkársky na vrchole svojho vydobytia, už aj prichádza iný a *svrhne ho s vrcholu jeho šťastia tou istou zbraňou chosenkárstva.*

VEREJNÝ CHOSEŇ.

Pýtaj sa teda či by azda druhá zásada nebola lepšia pre tvoju mravouku... O tom si bol raz tiež čosi povedal. Spoločenský choseň, blažené jestvovanie spoločenstva, blahobyť štátu... nech je teda toto základom, meridlom mravouky. Dľa tohoto by *bolo všetko dobré, čo slúži na osob štátu a všetko zlé, čo neslúži na choseň štátu.* To je právo, to je čnosť, čo osoží štátu a čo neosoží, to je nie z čnosti a nie z práva.

Berme vec konkrétne. *Francúzsko a Nemecko* sú dva štáty. Štát francúzsky by mohol povedať *mne je osožné* pre svoje zveladenie, aby som *panoval až po Ural...* To by bolo právom a čnosťou, lebo je osožné... A všetko čo k tomu cieľu vedie, by bolo právom a čnosťou, lebo je to štátu osožné... Podplatenie, lúhanie, nevernosť pri kontraktoch, falzifikovanie, klam, osvojenie

cudzích peňazí a majetkov, zničenie potajomné nepriateľských vodcov atď. *všetko by bolo čnosťou, lebo to vedie k výtečnému osožnému cieľu . . .* Nemecko by zas smerovalo podobnou zásadou až po *Atlantický Oceán . . .* Keďby každý štát vyvolil si za meridlo mravnosti svoj osoh, každý by rozostrel svoje ašpirácie a nastala by ustavičná trma-vrma svetová. Podobne je aj s národami.

A potom, čo povieš o tom človekovi, ktorý by sa na akýsi ostrov utiahol, ale do akejsi pustatiny a bol by len sám. Ten by nemohol mravný skutok čnosti vykonať, lebo neprináša osoh štátu.

Konečne, ktože to určí, čo je osožné štátu? Pri každom svojom skutku by si musel najpredvolať parlament, aby zastupitelia štátu odhlasovali, či je tvoj skutok a čin štátu osožný a či nie.

Nuž vidíš, tým spoločenským choseňkárstvom neprídeme k uspokojeniu rozumu.

ROZUMNOSŤ — MERIDLO?

Ty iste zachytíš ostatné slovo a povieš, *nech rozum je základom a meridlom mravnosti. Čo je rozumné, bude aj mravne dobré . . .* Neviem, čo chcel tým povedať . . . Ved' sme od počiatku hľadali tie zásady a len tie, ktoré sú rozumné. *Ostane teda otázka, ktorá je tá rozumná zásada,* na ktorej sa má zakladať mravouka. Rozum dáva len pravdu a hľadá práve to dobro, ten dobrý cieľ pre vôľu ľudskú, ktorý by ju najlepšie ukojil. Vôľa totižto hľadá vždy čosi dobrého a na to po-

ukázať je úlohou rozumu. Rozum pre *vôľu* sa pýta, čo je rozumné: či choseň osobný a či choseň spoločenský, či čosi iné, jako cieľ života. A tak sme tam, kde sme na začiatku boli, keď vyhlásime len vo všeobecnosti: to je mravne dobré, čo je rozumné. Ved' sme videli, že nemožno rozumne považovať za mravnostný základ svetonáhľadu ani osobný ani štátny, ani spoločenský osoh. — A keď pridáš ešte k tomu osoh svetový, teprv nastane chaos. Ktože soženie toľko milionov ľudí, aby ti odhlasovali čo je pri každom svojom skutku pre svet osožné, jaké potreby a jaké žiadosti má svet voči tvojim najbližším skutkom pri tvojom úzkom rozhl'ade. Ved' ani za chotár svojej dediny nedovidiš.

Rozum teda uznáva, že ani osoh jedného človeka, ktorý dnes je, zajtrá nie, ani osoh štátu a spoločenstva, ktoré sa ustavične menia vo svojich útvaroch, lež čosi iného, čo bolo a bude a nikdy nebolo bez toho, aby nebolo, to musí byť meridlom mravnosti.

VYŠŠIA BYTNOSŤ MERIDLOM.

Len ten môže byť sebe a inému smernicou mravouky, ktorý ani iného neničí, keď seba vyhlasuje za smernicu všetkej mravouky — taký je jedine Boh. On sám seba sebe a inému môže postaviť za smernicu mravnosti, môže byť meridlom mravnosti, bez toho, žeby musel vziať, alebo odvlastniť niečo od iného. On tým ani seba ani iného

neničí, ani neprivedie na „absurdum“. *Každý iný okrem Boha sám seba ničí, keď sa vyhlási za neodvislé meridlo mravnosti pre seba a pre iných...* Keď by každý tak robil, bolo by tisíc a tisíc meridiel, smerníc mravnosti, bolo by tisíc bohov... Či sú tí bohovia jednotlivci a či štáty, to je už všetko jedno... A všetci by robili sebe konkurenciu plnú nesvárov.

Na konci ti na výstrahu ukážem z verejného života choseňkárskeho:

RADY MACHIAVELLISTICKÉ.

Pripoj sa k akciám vlivnej strany vlivného spolku. Zdanlive obetavou prácou si v nich musíš vy dobyť auktoritu. Udržuj styky s nepriateľskými živlami nebadane a potom sháňaj dáta čierne okolo vodcu, aby jeho jasnú stránku zatienily. Pomaly si vydobyješ popredné miesto a potom sa odtiahneš od práce hlavnej. No, na oko robíš jako keby si sa potrhal od práce. Medzi tým sbieraj nespokojencov a cudzích pod heslom: staré klesá, musí si čosi nového vy dobyť. S náboženstvom načim sa ti zapodievať len natolko, nakoľko je to potrebné, aby si mal u spoluveriacich nepoškodené meno a u neveriacich pochvalu, že si nie klerikálom alebo fanatikom... So svojim odbojným krýdlom započni potom s nepriateľmi vyjednávať. Sľubuj im a oni ti tiež pomôžu... Pomaly sa sám od seba vodca znemožní, lebo rozčesnuté telo neživí svoju hlavu. Keď

by sa ale iný opovážil niečo nového zrobiť a vidíš, že je to vážna vec, urob ty chytro čosi podobného a predbehni ho väčšími výhodami a menšími ťažkosťami. Keď máš trochu energie, oslov pôvodcu novej akcie: Jako si sa opovážil bez nášho vedomia to zrobiť, veď i my to chceme. Keď by ale zle išlo s tvou akciou, zavčas musíš popredné svoje miesto inému prepustiť, aby teba ssutiny akcie nezahrabaly.

Vidíš, tak pracuje duch choseňkársky. Všetko to som preto napísal tebe, lebo viem, že sa o mravouku zaujímaš a chcel by som, aby si základné úvahy mravouky твоjím ženiálnym štetcom znázornil.

S Bohom! S úctou
tvoj *Stanislav*.

PYRAMIDA LEBIEK.

Maliar Filozofovi.

Drahý Bratku!

Ďakujem! Tvoja úvaha fárosovite mi zasvietila. Chápem, všetko chápem. Náčrty filozofických obrazov už aj robím. Dľa tvojej úvahy chcem namaľovať: „Ikonostázion choseňkára“. Tak ako si bol spomenul, len na miesto lebiek beriem radšej pyramidu živých ľudí. Táto pyramida sa ustavične mení, jako na mori vlny do výšky sa črtiace. *V pyramide živých ľudí každý chce sa hore dostať na vrchol iných.* Choseňkár sa práve tomu teší, že na chrbáte iných sa dostal

na vrchol, hoci sa aj iní chceli na jeho miesto dostať. Kým sám v sebe sa kochá, zabúda, že onedlho aj na jeho chrbáte sa ktosi vyvýši.

JAZERO.

Druhý obraz bude takýto: *Medzi vrchami jazero*. Jedon vrch predstavuje chleby a múčne jedlá, ktoré starý choseňkár prehltal... Druhý vrch predstavuje mäsité pokrmy..., ktoré choseňkár strovil... Tretí vrch je jako velikánsky stoh zeleniny a zeleného, čo choseňkár užil. Medzi týmito vrchami je jazero tekutiny, z nápojov choseňkárom užitých. Pri jazere je bohato prikrytý stôl. Pri ňom choseňkár obeduje. Okolo neho opodiaľ od hladu vycivené postavy ležia, stoja, čakajú na milosrdenstvo, ale darmo...

POHOVKA ŠTÁTU.

Čo sa týka štátneho choseňkárstva obraz bude takýto: *Na pohovke odpočíva hlava štátu*... Pohodlne ľnie ku operadlu... *Jedna noha* pohovky je vlastne *kríž*. Na miesto *druhej nohy* pohovky je *šachterský nôž*... Na miesto tretej je slobodnomurárske *kladivo*. A na miesto štvrtej nohy je *žrdka zlatá z burzy*... Štát musí mať zo všetkého, aj z náboženstva len osov a musí byť nohou štátu. Náboženstvo je rovnoprávne s nenáboženstvom a so zlatou hmotou, nakoľko ono tiež naplňuje štátnu kassu...

OTEC STVORITEĽ.

Konečne rozmýšľal som o ostatnej zásade, dľa ktorej by Boh bol meridlom a cieľom mravnosti. Študujem práve Michel-Angelove sixtinské steno-maľby. Pomýšľam P. Boha *predstaviť na horizon-te tmavého okršleku zeme. Za pokrajom tmavej zemi stojí jasná postava Stvoriteľa Otca.* S úľubou pozerá na svoje nesčíselné deti do tmy svojich krehkostí zahalených. Táto tma nedovoľuje, aby úplne preniklo k nim svetlo Božie. Mnohí si toho svetla nevšímajú a nažívajú v trme-vrme života. Iní s veľikou poklonou sa k svetlu obracajú a nad nimi sa dvíha jasná ruka Stvoriteľa, aby ich žehnala. A veľiký, jasný pruh požehnania slieta na vyvolené deti Stvoriteľa.

Keď budú obrazy hotové, bude to zásluhou hlavne tvojou. Do videnia!

S úctou priateľskou

tvoj Mikuláš.

SVETONÁHLAD A DÄMON.

Vo svetonáhľade každého človeka nachádzame pochop o diablove, ale nie u každého v rovnakej miere.

Pod špiritistickým, okultistickým vplyvom u mnohých pochop o diablove priveľa sa tiesni do popredia.

U mnohých nachádzame diametrálne protivnú krajnosť a im je pochop o diablove najvyšš pochopom žartu akéhosi, keď nie akousi chimärou.

Sú mnohí, u ktorých je pochop o diablovei akou-
si složkou etickou, náboženskou, alebo aspoň sym-
bolickou.

Všecobecne môžeme povedať, že *pochopy o dia-
blovi sú preto tak pomätené, lebo sa málo vie, čo
vlastne učí bohoslovie o tomto predmete*. Nuž
viďme!

Samosebou sa rozumie, že nemožno diabla po-
staviť do popredia svetonáhľadu tak, jako to robí
dämonský kult a v mnohých pádoch špiritizmus,
nemožno nie len preto, lebo to bohoslovie odvrhu-
je, lež aj preto, lebo v tom by bolo akési protire-
čenie sebe samému.

Jestli sa špiritistickými zjavmi dá dokázať, jako
to veľa vážnych autorov tvrdí, že máme pred se-
bou účinky takej príčiny, ktorá prezradzuje pred-
vídavosť, cieľuprimeranosť, uvažovanie, pochopo-
vanie, prefíkanosť, tak máme za oponou týchto
zjavov iste akéhosi ducha.

Že nie dobrého, to by malo vysvitnúť z jeho
ovocia, ktorými obrodzuje svoje účinkovanie, za-
nechajúc po sebe pomätenosť, zvrhlosť, zúfalosť,
chabosť a iné zlé následky.

Význam zlého ducha obmedziť len na Mikuláš-
ske večierky tiež by nebolo rozumnosťou.

To isté môžeme povedať na spisovateľov krás-
spisby.

Dante vo svojej „*Božej Komedii*“, *Goethe* vo
svojom „*Fauste*“, *Madach* vo svojom diele „*Tra-
gedia človeka*“ nedávajú precíznej jasnosti v tejto

otázke tomu, kto nepreštudoval dôkladne bohoslovie.

Netečno mávnuť rukou nad celou otázkou by bolo akousi ľahkomyselnosťou, keďže ona je vo svetonáhľade veľkých mužov veľkého významu.

Rozlúštením a všímaním si tejto otázky sa stal španielsky podkráľ, *František Borgias*, svetovýmznamným novým človekom. Jako, uvidíme.

JESTVOVANIE ZLÝCH DUCHOV.

Keďby boli špiritistické zjavy spoľahlivé, — jako to veľa vážnych autorov tvrdí,* — tak by sme mali pozitívny dôkaz zo skúsenosti, že jestvujú diabli, a nie sú oni výplodom babylonskej fantázie, jako to racionalisti tvrdia. No však pramene Kristovej viery jasne vyprávajú.

Messiáš neraz hovorí o diabloch. (Vid' Mat. 12, 25; 17, 20; 25, 41; Mar. 5, 8. atď.) Učeníci Kristovi nezabudli na túto nauku. Prvý pápež, *Šimon Peter* píše vo svojom druhom liste (2, 4.): „... Boh neodpustil hriešnym anjelom, ale povrazmi mráкотy stiahnutých do pekla dal mučiť...“ Vlastne by sa mala osnova Písma takto rozumieť: ale ich do tmavých peleší *Tartarusa* sosotil (Bonner Bibel).

Slovom *Tartarus* sa naráža na pravdu pohan-ského náboženského presvedčenia a podania. *Tar-*

---

* Iná otázka je, či zjavy špiritistické ukazujú aj na duše zomrelých? Keď aj záporne odpovedáme na túto otázku, preto ešte vždy môžu byť tie isté zjavy dôkazom toho, že za oponou zjavov účinkuje akási rozumná bytosť a to zlá, lebo jej účinky sú zlé.

tarusom totižto menovali pohanía miesto neprestávajúcích múk pre ľudí bohov nenávidiacích.

Cirkev r. 1215. na sneme *Lateránskom* vyslovia úradne svoju vieru takto: Diabol a iní paduchovia boli od Boha stvorení dľa prírody dobrí, ale oni sami seba зробili zlými. (Cap. 1.)

Tú istú vieru hlásali aj Sv. Otcovia Cirkvi. Na príklad *Lev Veľký*, *Gregor Veľký*, *sv. Fulgencius* atď.

NEPRAKTIČNÁ NAUKA?

Mnohí sa nazdávajú, že o diabloch vážne hovoriť sa dnes nedá, aspoň vraj nemá to praktického významu.

Uvažujme však na chvíľku!

Bývalý španielsky dôstojník *Ignác Loyolský* v *Manrezskej jaskyni* napísal túto úvahu:

„Pamäťou svojou si rozlož, koľko anjelov a ako sa previnilo. A nad touto vecou nech aj rozum tvoj zadumá rozjímaním. Potom nastav svoju vôľu, aby si ozaj pamätal, porozumel a porovnal na svoju veľkú hanbu a potupu, že diabli mali jednu vinu a ja jej mám koľko...“

Tieto jednoduché slová *Ignáca Loyolského* už veľa duší zachytily a vryly sa pevne a účinne do životného svetonáhľadu.

Zlí duchovia boli na začiatku dobrí, lebo z Boha zlé veci nepochádzajú. Oni sami seba зробili zlými. Odklon ich vôle od Pravôle vyvolal kata-

strofu, jako keď sa koľajnica železnice odkloní od druhej a vlak nešťastne sa vyšinie.

Diabli sú za svoju vinu v jazernom ohni, a my?

Táto otázka vyžaduje úprimnej odpovedi od všetkých v sociálnej biede postavených.

Boh vlastne málo stvoril toho pekla. Toľko ráz zasluhuje človek peklo, koľko ťažkých previnení nosí vo svojej hrudi.

Preto, keď sa vodí biednemu človekovi zle, *má príčinu byť spokojnejším. Pomysli si: Bolo by to ešte horšie bývalo, keďby bola padla do mňa streľa spravodlivosti Božej, tak ako ju videl Syn Boží, keď povedal:*

„Videl som Satana jako blesk padnúť s neba.“
(Luk. 10, 18.)

Terajšia bieda je nie len pokutou prísnej spravodlivosti Božej, ale aj pokutou milosrdenstva Božieho. Milosrdenstvo Božie pôsobí, že Spravodlivosť Božia nepríde vždy jako hrom, blesk a streľa všetko nivočiaca.

Španielsky podkráľ, *František Borgias*, pri tejto úvahe sa stal človekom novým; po tejto úvahe začal pre seba, pre svoju vlasť, pre celé človečenstvo blahodarný život.

Pri tejto úvahe predloženej živým slovom *Ignáca Loyolského* sa pýtal španielsky grand *Borgias*: „Kdeže je ostatný zpomedzi všetkých duchov od Boha svrhnutých? Chcem si najst' miesta pri ňom, ba ešte nižšie od neho. Ved' som horší od ňeho.“

Touto samodegradáciou sa stal kráľ Borgias novým veľčlovekom.

Keď by sme takýchto ľudí mali, náš sociálny život bol by zaľudnatený opravdivými veličinami.

SOCIÁLNA POKUTA.

Prvú revolúciu spravil *Lucifer* a jeho tábor. Ale hneď nastala *protirevolúcia* za vedenia *Michala*, anjelského kniežaťa.

Boh, kráľ, sa nedal *Luciferovi* detronizovať.

Boh svoju slávu nedal poškvrniť a bol spravodlive nútený svojou svätosťou veľké množstvo svojich najlepších tvorov zatratiť.

Ten istý Boh až podnes stojí neochvejne proti všetkým revolúciám, darmo ho chcú detronizovať verejne, úradne na masových shromaždeniach; všetko darmo.

Národy, štáty nespravodlivé, kmínske, falošné, bohorúhačné, sodomské, padajú zastihnuté spravodlivosťou Božou už tu na zemi. Lebo súd nad národami a štátmi sa tu na zemi deje inak, ako nad jednotlivcami.

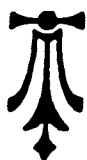
Na jednej bratislavskej veži vidieť sochu prvej svetovej revolúcie: Michal archanjel nohami šliape Lucifera, porazeného ohnivým mečom. Je to výstražný symbol pre náš sociálny život.

Výstraha, ku jakým vodcom sociálnym sa máme pridružiť. Či k tým, čo pokračujú v *Luciferskej* revolúcii a či k tým, čo majú za symbol *Michala*.

Pod Michalskou vežou v Bratislave u brány by mala byť socha svetoborcu, *Pavla Tarzusského*, s nápisom, vyňatým z jeho listu:

„Nemáme boja proti telu a krvi, ale proti kniežatám a mocnostiam, proti svetovládcom tejto temnosti...“ (Efez. 6, 12.)

Vtedy by Michalská veža v Bratislave ešte lepšie symbolizovala našu nádej v budúcom víťazstve.

O B S A H.

	Strana.
Svetonáhľady	3
Nirupa	12
Rudý nihilizmus	20
List zo života a teocentrický náhľad	33
Svedomie	40
Filozofia svedomia	42
Pod balmesovým plášťom	55
Ešte raz svedomie	66

REV. VILLIAM DOYLE. S.

„PÁN ŤA VOLÁ.“

Cena: Kčs 1.50. POSOL, Trnava.

Možno prišla ti už myšlienka: čosi pekného je to, keď sa niekto povznesie nad všetko, čo sa pomíne, čo nemá trvalej ceny, keď sa niekto úplne odovzdá Bohu. Taký musí byť šťastlivý, lebo Boh je žriedlom všetkého dobra a šťastia. Keby som i ja to mohol urobiť . . . Tu ti srdce tuhšie zaklopalo, ale ďalej si nemyslel . . . Nevedel si, že Boh ťa volal na niečo vyššieho . . .

Alebo možno dlho si váhal, či ísť za tým divným hlasom, ktorý ťa volal, ťahal, aby si sa veľkodušne rozhodol: Boha a dušu si viac vážim, ako celý svet, ale od niečoho si sa nemohol odtrhnúť, a — Pán odišiel, lebo on ti klopal na srdce . . .

Aká veľká škoda je, keď niekto nevie cenu druhej veci alebo keď niekto pre márnosť zriekne sa šťastia, priateľstva s P. Bohom. Keď nechceš utrpieť takúto škodu, prečítaj si túto knižočku irského jezuitu, ktorý sväto žil a hrdinsky padol na bojišti, obeta lásky za svojich irských „chlapcov“.